

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA**

A

**VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2009

autor: Tomáš Sedlář

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA**

A

**VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI**

Nutná obrana

(Justifiable offence)

Autor: Tomáš Sedlář

Vedoucí práce: doc. JUDr. Jan Hejda, Ph.D.

Studijní program : Sociální pedagogika, specializace bezpečnostní služby

Datum odevzdání : 10. 3. 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářskou práci na téma „Nutná obrana“ jsem vypracoval samostatně. Použitou literaturu a podkladové materiály uvádím v příloženém seznamu literatury.

Současně prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou universitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách.

České Budějovice, březen 2009

podpis studenta

Anotace

Nutná obrana

Práce vytváří ucelený pohled na problematiku a současné pojetí nutné obrany v České republice, jakožto jedné z okolností vylučující protiprávnost, která je vymezena v § 13 zákona č. 140/1961 sb., trestního zákona. Smyslem práce je vytvoření praktické pomůcky občanům naší země, aby věděli jakým způsobem jednat a jak se chovat v situacích, kdy bude bezprostředně ohrožen jejich život, zdraví nebo majetek popř. i další práva a svobody deklarovaná státem, v souvislosti s bezprostředním protiprávním a úmyslným jednáním jiné osoby či osob. V práci budou postupně uvedeny jednotlivé podmínky, které musí splňovat útok (bezprostředně hrozící nebo trvající) i obranné jednání, aby toto následně mohlo být příslušnými orgány posuzováno v mezích nutné obrany. Budou popsána určitá úskalí, která s sebou obranné jednání může přinést a bude zde uvedeno několik zajímavých soudních rozhodnutí, aby bylo patrné, jakým způsobem k této problematice přistupují soudci soudů jednotlivých stupňů. Rovněž zde budou zmíněny některé psychické faktory, které mohou ovlivnit jednání obránce v souvislosti se vzniklou zátěžovou situací, zejména spojená s intenzitou použité síly, popřípadě volbou obranného prostředku použitého k odvrácení útoku. Práce bude rovněž obsahovat pohled na nutnou obranu v souvislosti s instalací automatických zabezpečovacích a zejména obranných zařízení, jejichž používání a instalace není v současné době zákonem nijak upravována. V neposlední řadě bude práce obsahovat pohled do zahraničních úprav nutné obrany. V praktické části budou metodou dotazníku zjišťovány vědomosti a názory občanů na jednání v nutné obraně.

březen 2009

Poděkování

Za cenné rady, náměty a inspiraci

bych chtěl především poděkovat vedoucímu své práce panu

doc. JUDr. Janu Hejdovi, Ph.D

Obsah

Úvod	9
1. Nutná obrana	15
1.1. Podmínky nutné obrany	18
1.1.1. Útok.....	18
1.1.1.1. Útok přímo hrozící.....	21
1.1.1.2. Útok trvá.....	21
1.1.1.3. Reálnost útoku	21
1.1.1.4. Společenská nebezpečnost	21
1.1.1.5. Protiprávnost útoku	22
1.1.2. Přiměřenost obrany.....	22
1.1.3. Vybočení z mezí nutné obrany.....	30
1.1.3.1. Exces extenzivní	30
1.1.3.2. Exces intenzivní	30
1.1.4. Nutná obrana versus bojová umění	34
1.1.5. Psychické faktory ovlivňující osobu obránce.....	35
1.1.5.1. Agrese.....	35
1.1.5.2. Afekt.....	36
1.1.5.3. Úlek.....	36
1.1.5.4. Strach.....	37
1.1.5.5. Úzkost.....	37
1.1.5.6. Stres.....	38
1.1.5.7. Reálné zhodnocení situace	38
1.2. Dítě jako útočník	39
2. Rozdíl mezi nutnou obranou a krajní nouzí	43
2.1. Podmínky krajní nouze.....	45
2.1.1. Odvracení nebezpečí	45
2.1.2. Subsidiarita – nebezpečí nelze odvrátit jinak	45
2.1.3. Proporcionalita	46
3. Automatická obranná zařízení	48
4. Nutná obrana v jiných zemích	53
4.1. Slovensko	54
4.2. Slovinsko.....	55
4.3. Nizozemí	56
4.4. Německo.....	57
4.5. Malta	59
5. Výzkum: Názory a vědomí občanů ČR	61

5.1. Cíl výzkumu	61
5.2. Hypotézy	62
5.3. Dotazník.....	63
5.4. Výsledky výzkumu	66
Závěr	72
Seznam použité literatury	74

Podklad pro zadání BP do STAGU

Jméno studenta: **Tomáš Sedlář**

Osobní číslo studenta: **P 060179**

Katedra: **Společenských věd FM VŠE**

Obor: **Sociální pedagogika**

Studijní program: **Specializace v pedagogice**

Datum zadání: **28.03.2008**

Plánované datum odevzdání: **leden 2009**

Rozsah graf. prací v BP: stran

Rozsah textu BP: stran

Vedoucí BP: **doc. JUDr. Jan Hejda, Ph.D.**

Název práce: **Nutná obrana**

Název v angličtině: **Justifiable offence**

Zásady pro vypracování, cíl práce:

Cílem práce je vytvoření uceleného a objektivního pohledu na problematiku nutné obrany, která je vymezena v § 13 zákona č. 140/1961 sb., který by mohl posloužit nejen ohraničené skupině jednotlivců k tomu, aby věděli jak jednat v situacích, kdy bude nutno odvracet útok na svá lidská práva nebo útok na práva druhých osob. Cílem práce bude také zjišťování, jaké základní vědomosti mají občané České republiky o jednání v nutné obraně. Práce se bude zabývat vymezením základních pojmů a podmínek s problematikou spojených, dále poukázání na rizika, které přináší jednání při vybočení z mezí nutné obrany. Práce bude také obsahovat zhodnocení jak je nutná obrana vnímána veřejností z hlediska dostatečnosti či nedostatečnosti.

Seznam literatury (autor, název, vydavatel, rok vydání – dle abecedy):

1. Drašík A., Hasch K., Kučera P., Rizman S., **Přehled judikatury** - Trestné činy proti životu a nutná obrana, ASPI Publishing 2007
2. Novotný, Fr. **Právo na sebeobranu**, LexisNexis, 2008
3. Zákon č. 140/1961 Sb. ve znění z.č. 161/2006 sb. Trestní zákon

Internetové stránky a webové servery:

<http://trestni2.juristic.cz/45620/clanek/trest3>

http://www.mvcr.cz/casopisy/kriminalistika/2001/01_04/jelinek.html

<http://www.nsoud.cz/rozhod.php?action=read&id=29042&searchstr=nutn%E1+obrana&print=true>

Úvod

Prvořadým zájmem každého civilizovaného státu by měla být ochrana společnosti před protiprávním jednáním, které poškozují samotné občany i celou společnost. Nejzávažnější protiprávní jednání jsou v České republice uvedena v zákoně č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů, trestním zákoně, kde jsou tato jednání nazývána trestnými činy.

„Účelem trestního zákona je ochrana nejdůležitějších, výslovně vypočtených celospolečenských zájmů a práv. Ustanovení o účelu trestního zákona je základní směrnicí pro výklad a aplikaci trestního práva.“¹

Trestní zákon je rozdělen na část obecnou, která je dále dělena do osmi hlav, část zvláštní, která obsahuje jedenáct hlav a část třetí, kde jsou uvedena přechodná a závěrečná ustanovení.²

V první části, hlavě druhé, jsou definovány základy trestní odpovědnosti. Je zde popisován trestný čin, zavinění, příprava k trestnému činu, pokus trestného činu, pachatel, spolupachatel a účastník trestného činu, věk a nepříčetnost. Dále jsou zde definovány tzv. okolnosti vylučující protiprávnost, kterými je jednání v nutné obraně, krajní nouzi a oprávněné použití zbraně. Tyto okolnosti jsou svým významem pro občana velice zásadní, neboť pojednávají o určitých, jinak protiprávních, jednáních (činech jinak trestných), které za splnění zákonných podmínek nejsou protiprávní, ale naopak jednají ve shodě s trestním zákonem.

Vzhledem k tomu, že za nejvýznamnější okolnost vylučující protiprávnost

---

¹ JELÍNEK, J., SOVÁK, Z.: *Trestní zákon*. Praha: Linde, 2000. ISBN 80-7201-259-2 s. 7

² Zákon č. 140/1961 Sb.: *Trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů*.

považuji nutnou obranu a myslím si, že zejména ustanovení o nutné obraně by měla znát komplexně celá naše společnost, což bohužel tak není, budu se problematikou s touto okolností vylučující protiprávnost podrobně věnovat.

K tomuto tématu mě zejména přivádějí okolnosti spojené s kriminalitou v České republice. Každodenně jsme, jako slušní občané, vystavováni rizikům a situacím, při kterých je nebo může být ohrožován lidský život, zdraví nebo majetek či práva a svobody. Jedná se o situace, kdy je úmyslným a bezprostředním jednáním jiných osob ohrožováno to, co má chránit zákon a potažmo bezpečnostní aparát této země. Kriminálním jednáním jsou ohrožována a porušována práva, která nám přiznává Listina základních práv a svobod, např. právo na život, nedotknutelnost osoby, osobní svobodu, lidskou důstojnost, soukromí, vlastnit majetek, nedotknutelnost obydlí a další, i přesto, že by tak být nemělo.³ Bohužel k takovému porušování našich práv každodenně dochází. Není vždy na místě spoléhat se na bezprostřední pomoc státních orgánů resp. Policie České republiky. Samozřejmě, policie má pomáhat a chránit, ale upřímně řečeno, policisté nemůžou být všude, a když to člověk nejvíce potřebuje, tak tím spíše o žádného policistu nezavadí. Nebojme se bránit naše lidská práva, nebojme se bránit práva druhých, vždyť i toto nám umožňuje Listina základních práv a svobod, kde je stanoveno, že občan má právo na postavení se na odpor proti každému, kdo by odstraňoval demokratický řád lidských práv a základních svobod, jestliže činnost ústavních orgánů a účinné použití zákonných prostředků jsou znemožněny.⁴ Spoléhejme se v první řadě na své schopnosti a právní vědomí. Buďme silní a vzájemně ohleduplní, pomáhejme si navzájem a nespoléhejme se pouze na státní aparát.

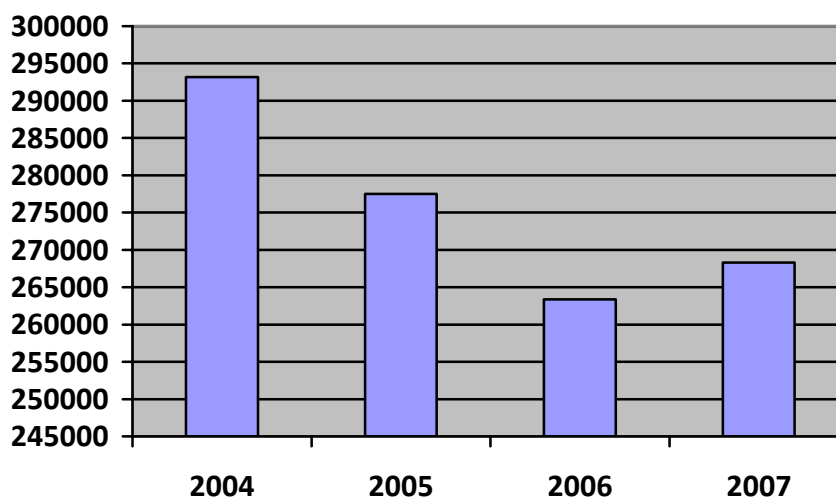
³ Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb.[online]: *Vyhlášení Listiny základních práv a svobod*. Čl. 5 – 12. Dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&T=744>

⁴ Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb.[online]: *Vyhlášení Listiny základních práv a svobod*. Čl. 23. Dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&T=744>

Vždyť každý z nás má právo na sebeobranu a právo na obranu svých deklarovaných práv a svobod. Ten, kdo si myslí, že se jej takováto věc netýká, je hluboce na omylu, protože to, co každý den vidí ve večerních zprávách v médiích, se může druhý den stát i jemu. A věřte, že tomu tak je, vždyť **každou minutu a půl je v naší zemi spáchán trestný čin, každých 119 minut je spácháno loupežné přepadení, každých 40 hodin je spáchána vražda**. Toto jsou čísla, která hovoří jasně a srozumitelně. Takovýchto porušení se dopouštějí občané všech věkových kategorií, národností a co je nejvíce alarmující, že i děti ve školním věku.

GRAF Č. 1

**POČET SPÁCHANÝCH TRESTNÝCH ČINŮ NA ÚSEKU OBEČNÉ KRIMINALITY
V ČR OD ROKU 2004 DO ROKU 2007**

Protože stát a potažmo orgány činné v trestním řízení, nejsou schopny bezprostředně zasáhnout a ochránit nás před protiprávním jednáním, což je jasně patrné z grafu č. 1 vypovídajícím o celkovém počtu spáchaných trestných činů a v některých případech ani nemohou bezprostředně zasáhnout, jsou

v trestním zákoně stanoveny právě tyto již výše popsané okolnosti vylučující protiprávnost. Nutná obrana jako taková je v trestním zákoně uvedena v § 13.

Jak jsem již zmínil, tak je nutná obrana považována za jednu z nejvýznamnějších okolností, na základě níž lze beztrestně čelit a odvracet útok na zákonem chráněný zájem či práva osob, zjednodušeně řečeno se bránit úmyslným jednáním majícím povahu trestného činu. Můžeme se tak bránit jednáním resp. činem jinak trestným, kterým je jednání v nutné obraně nazýváno. Víme však jakým způsobem se takovému útokům na naše chráněné zájmy bránit, známe podmínky, které musí útok na naše chráněné zájmy naplňovat, aby bylo možno odvracet jej v rámci nutné obrany, víme čeho se vyvarovat při odvracení útoku a jakou intenzitou se bránit, abychom nevybočili z mezí nutné obrany a nebyli posléze za toto vybočení trestáni či jinak postihováni, víme jak se například bránit proti útoku dítěte?

Mám za to, že velká část občanů České republiky neví jednoznačně, jak se v takovýchto zátěžových obranných situacích chovat. Patrně většina občanů ví, že se lze útokům na zákonem chráněné zájmy bránit a ví, že je v trestním zákoně nutná obrana jako okolnost vylučující protiprávnost zakotvena, ale s jejím podrobnějším výkladem, stanovenými podmínkami a dalšími okolnostmi by si patrně nevěděla rady. K tomuto závěru mě zejména vede skutečnost, že nutná obrana je v trestním zákoně definována, dle mého názoru, velice stroze a nedostatečně což ve čtenářovi zákona, který se chce seznámit s podrobnostmi k této problematice, vyvolává spíše negativní myšlenky. Slušný a poctivý občan této země, hovořím z vlastní zkušenosti, nemá čas, prostředky a konec konců ani náladu, přečíst si v trestním zákoně dva stručné odstavce týkající se definice nutné obrany, a následně utíkat do knihkupectví a pátrat po judikátech, které problematiku spojenou s nutnou obranou řeší. Vzhledem k tomu, že otazníků v rámci nutné obrany je skutečně mnoho a lze

předpokládat, že v budoucnu ještě bude, protože s výkladem a aplikací nutné obrany mají citelný problém i právníci, je na místě se nutnou obranou skutečně podrobněji zabývat a tuto dostatečně analyzovat, abychom při využití tohoto institutu jednali v souladu se zákonem a nedopadlo to tak, jak bohužel nezdá se bývat zvykem, že ten kdo vyvolal stav nutné obrany resp. ten (násilník, lupič, zloděj popř. sexuální deviant), který jednal protiprávně a měl by, dle mého názoru, nést veškeré následky spojené s jeho jednáním, sedí nakonec v soudní síni a ruku v ruce se státním zástupcem poukazuje na to, jak byl nepřiměřeným obranným jednáním poškozen.

Již řadu let slyšíme z úst politiků, policejních představitelů, různých ochránců lidská práva, názory, že v popředí boje proti bezpráví a zejména kriminalitě, by měla stát především dobrá preventivní opatření. Prevenci jako takové se nemíním v této práci věnovat, ale nedovedu si odpustit jednu vlastní úvahu.

Pro prevenci se již v České republice vykonalo mnoho, ale dle mého názoru to nemá žádný zásadní vliv na snížení kriminality a to zejména na úseku spáchaných úmyslných trestných činů. Kdyby tomu bylo naopak a preventivní opatření by fungovala tak, jak mají, nebylo by v policejních statistikách tolik varovných čísel. Nelze přeci do nekonečna pachatelům úmyslných trestných činů tolerovat tu drzost spočívající v opakovanosti jejich jednání. Nelze přeci těmto pachatelům do nekonečna (opakovaně) udělovat tresty jako je např. odpracování obecně prospěšných prací, podmíněčné odsouzení nebo trest odnětí svobody v řádu několika měsíců. Smutné je, že to tak funguje. Bohužel se tomu diví, nejen slušní občané, kteří se, mimo jiné např. s náhradou škody způsobené těmito pachateli, mohou jít vyplakat na nejbližší hřbitov, ale co je nesmutnější, diví se tomu a zároveň vysmívají i samotní pachatelé. Proč toto zmiňuji, v souvislosti s problematikou nutné obrany, vysvětlím v následujících

několika řádcích.

Jestliže na pachatele trestných činů nezabírají preventivní opatření, nezabírají ani soudem vyslovené tresty, je dle mého názoru na čase, aby na takovéto osoby, nerespektující ani opakovaně zákonem stanovené normy, zapůsobila prevence založená na jisté formě negativního prožívání spojená se způsobenou újmou na zdraví (v extrémním případě újmou na životě) popř. majetkovou škodou. Dovedu si např. představit, že by zákonodárce přenesl veškeré následky z protiprávního jednání, v souvislosti s nutnou obranou, na osobu, která takovýto stav nutné obrany vyvolala resp. na osobu, která zaútočila na chráněný zájem, aniž by posléze obránce byl popotahován za zcela zjevnou nepřiměřenost obrany. V praxi by to posléze v některých případech dopadlo tak, že by útočníkovi byla způsobena, při jeho protiprávním jednání, taková újma nebo škoda, která by v budoucnosti působila preventivně vždy, když by tento útočník, byť jen nepatrně, pomyslel na nepříjemný zážitek z minulosti. To bylo jen krátké zamyšlení nad tím, co by někdy v budoucnu možná fungovalo, ale zpět k tématu.

V posledních letech sice došlo v České republice, v souvislosti s touto problematikou, k několika změnám, ale nejedná se však o změny poslední, protože ve vládním návrhu nového trestního zákona z roku 2004, se počítalo s některými upřesněními tohoto institutu. Z nového návrhu trestního zákona z roku 2007 však byly tyto změny vypuštěny a právní úprava byla ze současného trestního zákona převzata celkem beze změny. Vzhledem k vypuštění dobrých ustanovení z § 29 navrhovaného trestního zákona, bude patrně v budoucnu ležet odpovědnost na judikatuře, aby posunovala nutnou obranu k odpovídajícím potřebám celé naší společnosti.⁵

---

⁵ Časopis Státní zastupitelství: *Nutná obrana v současném pojetí*. Praha: LexisNexis CZ, 2008. ISSN 1801-6006

1. Nutná obrana

Současné pojetí nutné obrany je v § 13 zákona č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů - **trestním zákoně**, vymezeno takto:

„Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvajícím útok na zájem chráněný tímto zákonem, není trestným činem.

*Nejde o nutnou obranu, byla-li obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku“.*⁶

Nutná obrana patří mezi okolnosti vylučující protiprávnost. To znamená, že čin, kterým někdo jedná za splnění podmínek nutné obrany, který by bylo možno za normálních okolností kvalifikovat a posuzovat jako trestný čin a posléze pachatele takového činu soudit a trestat, není trestným činem, což znamená, že není společensky nebezpečný a protiprávní a je tedy beztrestný.

Nutná obrana v sobě tedy skrývá protichůdnost zájmů na ochranu různých společenských vztahů. V první řadě jde o zájem napadený útokem, v druhé řadě jde o zájem útočníka, který by byl za jiných okolností zákonem chráněn. V rámci nutné obrany jsou zájmy útočníka obětovány, aby tak byl odvrácen útok.⁷

Zákonodárce dává, zakotvením institutu nutné obrany v trestním zákoně, občanovi možnost beztrestně a samostatně se bránit proti útokům na zákonem chráněné zájmy, za což lze považovat útoky na život, zdraví, majetek, osobní svobodu a popř. i čest. Obránce tak může chránit zájmy své vlastní, ale může chránit i zájmy druhých osob.

Důležité je zmínit i skutečnost, že jednat v nutné obraně není žádnému z nás dáváno zákonem za povinnost. Máme právo se bránit útokům pomocí nutné

---

⁶ Zákon č. 140/1961 Sb.: *Trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.*

⁷ ŠÁMAL, P., PŮRY, F., RIZMAN, S.: *Trestní zákon – Komentář.* Vydání 6. Praha, C. H. Beck, 2004. ISBN 80-7179896- 7

obranu, ale zda tohoto institutu využijeme či nikoliv je zcela na našem rozhodnutí. Např. J. Kuchta k tomuto uvádí, že nutnou obranu si nelze vykládat tak, že by se občan musel bránit za všech okolností. Z pohledu přiměřenosti obrany a útoku může obránce použít takových prostředků obrany, které jsou k odvrácení útoku nutné a potřebné tak, aby byl útok odvrácen bez zbytečného ohrožení obránce. Záleží zcela na svobodné vůli občana, zda toto právo obrany použije či nikoliv. Jestliže se občan odmítne bránit, snáší činěná mu příkoří nebo prostě nebojuje a spasí se útekem, nemůže být za to nijak trestně odpovědný, poněvadž zákon mu neurčuje povinnost bojovat nutnou obranou proti trestným činům. Ochranu nejen společenských zájmů, ale i svou vlastní nelze efektivně občanovi na současném stupni vývoje společnosti právně přikázat, i když z morálního hlediska by to bylo maximálně žádoucí. Dále poukazuje na to, že u mnoha občanů brání v zásahu proti přímo hrozícímu nebo trvajícím útoku na společenské zájmy řada objektivních a subjektivních okolností, které nelze negovat a vyloučit pouhým příkazem či zákazem. Stále existují takové vlastnosti, jako jsou lhostejnost, škodolibost, nerozhodnost nebo i docela obyčejný strach.⁸

Jestliže se na jedné straně svobodný občan může rozhodnout, zda využije institutu o nutné obraně či nikoliv, tak na druhé straně je situace zcela jiná u zvláštních kategorií osob, kterým takovouto povinnost ukládá zákon samotný nebo jim takovouto povinnost nařizují služební předpisy.⁹ Jedná se např. o osoby pracující ve služebním poměru Policie České republiky, osoby zaměstnané u obecních policií popř. i u Armády České republiky a dalších složek. Takové osoby jsou přímo povinny čelit nebezpečí, které lze považovat za útok, protože ochrana společenských zájmů je hlavním úkolem instituce, do které takovéto osoby patří. Pro takový účel jsou tyto osoby odborně vyškoleny a prakticky připravovány v průběhu celého působení u takové složky. V neposlední řadě jsou tyto osoby i materiálně zabezpečeny takovými prostředky, kterými lze útokům na chráněné zájmy účelně čelit a tyto odvracet.

---

⁸ KUCHTA, J.: *Nutná obrana*. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 69. ISBN 80-210-2198-5

⁹ Zákon č. 283/91 Sb.: *O Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů*.

Jestliže nastane situace, kdy je při útoku přítomna takováto osoba či osoby, které však nekonají to, co jim zákon popřípadě služební předpis ukládá, jsou tyto osoby následně postižitelné podle zákona či interních předpisů.

Jestliže je podstatou nutné obrany odvracení útoku na zájmy chráněné trestním zákonem, a to činem, který je za normálních okolností činem trestným, jedná obránce takovýmto činem v zájmu zákona a chrání ty samé zájmy jako zákon samotný a jedná s tímto ve shodě. Svým jednáním obránce zabraňuje společensky nebezpečnému jednání a nahrazuje tak zásah státního orgánu, který je pověřený čelit takovýmto jednáním.¹⁰

---

¹⁰ KUCHTA, J.: *Nutná obrana*. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 69 - 70. ISBN 80-210-2198-5

1.1. Podmínky nutné obrany

Aby bylo naše obranné jednání možno posuzovat jako zákonné a zcela v mezích nutné obrany, je nutno stanovit podmínky, za kterých nastává situace, kdy se právě pomocí nutné obrany můžeme bránit útoku a samotný pojem útoku analyzovat. Dále je nutno podrobněji probrat pojem přiměřenosti obrany, protože i když v nastalé situaci dobře vyhodnotíme útok a tedy oprávněnost jednání v nutné obraně, kdy obrana je zcela na místě, nesmíme zapomínat na způsob a přiměřenost obrany.

1.1.1. Útok

Jednou ze základních podmínek, se kterou nutná obrana počítá je útok na společenské vztahy a zájmy chráněné trestním zákonem, ve kterých lze spatřovat útok na život, zdraví, majetek, osobní a domovní svobodu, ale také proti cti člověka. V drtivé většině případů je útočníkem člověk. V některých případech může být útočníkem i zvíře, ale pouze zvíře poštvané člověkem. Jestliže se jedná o zdivočelé zvíře, nelze využít institutu nutné obrany, protože mezi přírodou a člověkem neexistují právní vztahy. Nutná obrana pracuje s pojmem přímo hrozícího nebo trvajícího útoku. Útok musí naplňovat společenskou nebezpečnost, což znamená, že nutnou obranu nelze využít proti jednání, která jsou dovolená či společensky prospěšná. Nelze tedy nutnou obranu využít proti jednání v nutné obraně či krajní nouzi. Stejně tak se nutná obrana nepřipouští proti jednání veřejného činitele v případě, že v takovémto jednání nelze spatřovat trestný čin.

Fr. Novotný ve své publikaci uvádí názor, ke kterému se přikláním, že útokem lze chápat úmyslné jednání, které lze kvalifikovat jako trestný čin. Toto jednání je nebezpečné pro společnost měrou nikoliv nepatrnou. Jednání, které má nepatrný stupeň společenské nebezpečnosti nelze charakterizovat jako trestný čin a nutná obrana je proti takovému jednání přípustná pouze v případě, že

útočníkovi nebude způsobena žádná škoda. Rovněž nedbalostní jednání, které ohrožuje zájmy chráněné zákonem nebo jednání nezaviněně ohrožující chráněné zájmy, nelze považovat za útok a nelze proti takovému jednání využít nutné obrany. Za útok můžeme považovat fyzické napadení jednoho člověka druhým. Za útok lze v tomto případě považovat přímou hrozbu útoku, jestliže ze situace na místě vyplývá, že bude útok bezprostředně, bez prodlení, následovat. V takovém případě není nutné čekat až do chvíle, kdy útočník první udeří. Iniciativa však musí vždy vycházet z útočníka. Je i řada trestných činů, proti kterým není nutná obrana přípustná v žádném případě (například trestný čin dvojího manželství podle § 210 trestního zákona, nedovolené výroby lihu podle § 194a trestního zákona). Nutná obrana předpokládá odvracení útoku. Obrana musí směřovat proti útočníkovi, nikoliv proti jiné osobě. Útočníkem nemusí být pouze jedna osoba, ale útočníků může být i více. Nutná obrana však předpokládá nutně aktivní činnost každého z útočníků, i když intenzita útoku jednotlivých útočníků zpravidla nemusí být stejná a způsob útočení nebývá stejnorodý.¹¹

Nutnou obranou proti útokům vedeným několika útočníky se rovněž zabývá i J. Kuchta, který k tomuto uvádí, že v případě takového to útoku, může obrana směřovat nejen proti hlavnímu útočníkovi, ale může směřovat proti kterémukoliv z nich. Rovněž poukazuje na spornost koho označit hlavním útočníkem a dále na jaké spoluúčasti při útoku lze nutnou obranu vztahovat. Uvádí, že útočníkem bude ten, kdo vykoná jednání, které lze zahrnout do pojmu útoku. Útočníkem bude i ten, kdo se na útoku, jeho přípravě i realizaci podílel. Analogicky lze použít učení o spolupachatelství, nepřímém pachatelství, účastenství na trestném činu, neboť jde o analogické rozšíření práva nutné obrany. Jednat v nutné obraně tedy lze například proti osobám, které spolu provádějí útok, proti organizátorovi, návodci a pomocníkovi hlavního útočníka, ale i například proti nepřímému pachateli, neboť nezáleží na tom, jestliže přímo útočné jednání vykonává trestně odpovědný pachatel, dítě, osoba jednající ve skutkovém omylu, tedy živý nástroj. To vše samozřejmě platí za předpokladu, že budou

---

¹¹ NOVOTNÝ, F.: *Právo na sebeobranu*. Praha: LexisNexis CZ, 2006, s. 40 - 41. ISBN 80-86920-10-0

splněny další podmínky nutné obrany, zejména přímo hrozící nebo trvající útok, a jednání proti takovým osobám je způsobilé překazit útok a zamezit porušení chráněných zájmů. Vůbec nelze připustit nutnou obranu proti osobám, které se na útoku proti obránci vůbec nepodílejí, například které přišly na místo s útočником, útoku se neúčastní a jen přihlížejí. Za útočníka lze považovat i obránce, který již útok odvrátil a následně sám útočí v úmyslu vyrovnat se s protivníkem, od kterého však již žádné nebezpečí nehrozí. Rovněž zde půjde o útok na chráněná práva původního útočníka a tento se tomuto útoku může začít bránit pomocí nutné obrany.

Na druhé straně je ale přípustné, že obránce použije při odvrácení útoku aktivních násilných prostředků, takže na první pohled takováto obrana může připomínat protiútok a vzájemné napadení. Odpovědný za vzniklou situaci a její následky je tu však pouze útočník. Znamená to, že obránce při napadení útočником nemusí jen parírovat, stínovat, zachycovat jeho údery, ale sám ho může pobít, způsobit mu aktivním konáním zranění, aniž by se z něho stal útočník.

„I v průběhu rvačky nebo vzájemného napadení mohou nastat situace, kdy bude nutná obrana přípustná. Teorie např. uvádí případ, kdy jeden nebo více účastníků rvačky překročí rámec dosavadního způsobu boje a dopustí se svého druhu intenzivního excesu při rvačce (v průběhu rvačky na pěsti náhle vytáhne nůž nebo střelnou zbraň a úmyslem způsobit újmu na zdraví nebo smrt). Ve druhém případě dochází k extenzivnímu excesu, pokud účastník rvačky se dále odmítne na ní podílet, ostatní to neberou na vědomí a zatahují ho do rvačky znovu, může se proti takovému jednání bránit nutnou obranou, i když odpovědnost za to, co vykonal předtím, zůstává nedotčena. V případě, že útočník zasáhne jinou osobu, než proti které chtěl provést útok, bude trestně odpovědný podle zásad skutkového omylu (nejčastěji půjde o omyl v předmětu útoku a aberaci). I takto zasažené osoby mají právo na nutnou obranu.“¹²

---

¹² KUCHTA, J.: *Nutná obrana*. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 84 - 86. ISBN 80-210-2198-5

1.1.1.1. Útok přímo hrozící

Přímo hrozícím útokem je myšlen útok, při kterém bezprostředně hrozí nebezpečí od útočníka a útok má bezprostředně nastat. Zde již nemusíme čekat, až útok začne, ale již v tomto momentě se lze aktivně bránit s využitím nutné obrany. Jednání útočníka však musí ohrožovat chráněné zájmy zákonem což je život, zdraví nebo majetek.

1.1.1.2. Útok trvá

Trvajícím útokem je myšlen útok, který již započal a nadále hrozba útoku trvá a útok ještě neskončil např. občan je napaden úderem pěstí do obličeje, po prvním úderu je patrné, že se útočník připravuje k dalšímu úderu, což je patrné z jeho pohybu rukou. V tomto případě se opět musí jednat o útok na zákonem chráněné zájmy (život, zdraví nebo majetek). Jestliže již útok skončil nelze využít ustanovení o nutné obraně. Např. občan byl udeřen útočníkem ranou pěstí do obličeje, k dalšímu úderu se již útočník nepřipravuje a pozvolna z místa odchází nebo jen nečinně stojí na místě.

1.1.1.3. Reálnost útoku

Reálností útoku je myšlena skutečná existence útoku, který není pouze vyobrazen představivostí obránce. Jestliže je tomu tak a reálný útok chybí, kdy se obránce pod pohnutkou myslí skutečně domnívá, že mu hrozí nebezpečí, jedná se o tzv. putativní obranu, kterou lze následně hodnotit jako skutkový pozitivní omyl a v případě následného soudního řízení lze obránce postihovat za nedbalostní trestný čin např. ublížení na zdraví.

1.1.1.4. Společenská nebezpečnost

Nejprve je nutné poznamenat, že ne v každém společensky nebezpečném útoku lze spatřovat trestný čin. Na druhou stranu obranné jednání, kterým

útočníkovi způsobíme škodu lze odůvodnit jen tehdy, pokud byl útok společensky nebezpečný. Co z tohoto plyne? Vyplývá z toho, že se můžeme bránit jakémukoliv porušení svých práv, ale v případě obrany před útoky, které nejsou společensky nebezpečné, nemůžeme útočníkovi způsobit škodu. Společenská nebezpečnost ve smyslu nutné obrany jde ruku v ruce s protiprávností, i když to, že je útok protiprávní rovněž ještě neznamená, že jde o útok, který je zároveň trestným činem (např. přešupek).

Společenská nebezpečnost je zpravidla posuzována podle toho, jaký chráněný zájem je útokem dotčen a dále jakým způsobem je zájem ohrožován či porušován.

1.1.1.5. Protiprávnost útoku

Protiprávnost je pojem, pod kterým lze rozumět protiprávní jednání ne však pouze z hlediska trestněprávního, ale proti celému právnímu řádu. Jedná se o jednání, které odporuje platným právním normám a toto jednání je společensky nebezpečné, kdy společenská nebezpečnost je obsahem protiprávnosti. Protože protiprávnost a společenská nebezpečnost spolu úzce souvisejí, objevuje se ve vymezení § 13 pojem „útok na zájem chráněný tímto zákonem což je trestní zákon.

1.1.2. Přiměřenost obrany

Zákon hovoří o tom, že se nejedná o nutnou obranu, byla-li tato zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku. Tímto má zákonodárce namysli, že se nebude jednat o nutnou obranu v mezích zákona, jestliže vznikne hrubý nepoměr mezi újmou nebo škodou způsobenou obranou a újmou nebo škodou jejíž vzniknutí hrozilo útokem. Obránce může útočníkovi způsobit větší újmu nebo škodu než, která by obránci hrozila útokem, ale tato újma nebo škoda nesmí být v hrubém nepoměru. Těžko také předpokládat, že obránce v rámci své obranné činnosti

dokáže zakalkulovat tak, aby útočníkovi způsobil škodu ve stejném rozsahu, která hrozila jemu. Rovněž se nebude jednat o nutnou obranu, byly-li při této použity zcela zjevně nepřiměřené prostředky k odvrácení útoku. Je zcela zřejmé, že obránce musí k odvrácení útoku použít větší intenzity jednání než útočník, ale tato intenzita stejně jako použité prostředky nesmí být ve zcela zjevném nepoměru ke způsobu útoku. Dokonce může obránce použít obranu zjevně nepřiměřenou.

Vyhodnotit či správně posoudit určité jednání, zda bylo konáno v mezích nutné obrany, či zda již došlo k vybočení z těchto stanovených mezí, není vždy jednoduché a ve většině případů je nutné se důsledně zabývat všemi okolnostmi takového případu tedy obranného jednání ve smyslu nutné obrany. Dle mého názoru by měl již v první fázi podrobně prostudovat situaci a vyhodnotit všechny podmínky orgán činný v trestním řízení, tedy policejní orgán, popřípadě věcně příslušný státní zástupce. V těch nejsložitějších případech by posléze měl rozhodovat soud. I když se toto obvykle děje a většina případů nekončí před soudem a vyřeší se během přípravného řízení, které koná policejní orgán, je na druhou stranu několik případů, které se soudně projednávají nebo v dřívější době projednávaly. Z některých rozsudků je jasně patrné, jak nejednotní jsou v rozhodování o nutné obraně někteří soudci soudů jednotlivých instancí. Nehodlám posuzovat, zda takováto nejednotnost je ku prospěchu věci, možná ano a možná ne. Můj osobní názor na toto téma je stejný jako u většiny občanů tedy názor, že jak soudci, tak státní zástupci či policejní orgán, by měli k posuzování nutné obrany přistupovat velice citlivě, jednotně a s minimem zásadních odchylek, protože nejednota v rozhodování může v obyčejném občanovi této země vyvolat pouze negativní smýšlení nad tím, jak to v této zemi chodí.

Usnesení Nejvyššího soudu k posuzování splnění podmínek nutné obrany při použití střelné zbraně vůči útočníkovi házejícímu kameny.

Z rozhodnutí Nejvyššího soudu vyplývá, že kameny házené s cílem zasáhnout a zranit napadenou osobu lze pokládat za zbraň ve smyslu ustanovení § 89 odst. 5 trestního zákona, neboť útok proti tělu napadeného je jejich pomocí důraznějším. Jestliže byl útok vůči napadenému veden ze strany dvou osob opakovaným házením kamenů z větší vzdálenosti, avšak takovou intenzitou, že mu již bylo způsobeno několik zranění na různých částech těla, byť méně závažných, přičemž tento útok stále trval, takže nebylo vyloučeno ani způsobení podstatně závažnějšího zranění napadeného (např. při zasažení obličejové části jeho hlavy), nejde o vybočení z mezí nutné obrany podle § 13 trestního zákona, pokud napadený použil střelné zbraně (pistole) jako jediného použitelného a zároveň účinného prostředku k odvrácení takového útoku, a to tak, že po několika předchozích neúčinných výstražných výstřelech vystřelil ve směru na útočníky a jednoho z nich zasáhl a způsobil mu smrtelné poranění.¹³

Obviněný K.S. byl dne 16.11.2005 uznán Městským soudem v Praze vinným trestným činem vraždy podle § 219 odst. 1 trestního zákona, kterého se měl dopustit tak, že dne 2.6.2006 v době kolem 20.00 hodin nejméně desetkrát vystřelil ze své legálně držené zbraně ČZ vzor 83, ráže 7,65 mm, ze vzdálenosti 10 až 12 metrů na poškozeného J.C., kterého se snažil předtím jako strážný objektu zadržet, a který na něj v době střelby házel kameny. Jednou střelou způsobil poškozenému průstřel hlavy, čímž mu přivodil těžké poranění, kterému na místě podlehl. Za tento trestný čin byl obviněný odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 7 let.

O odvolání obviněného ve druhém stupni rozhodoval Vrchní soud v Praze, který napadený rozsudek zrušil a sám ve věci znovu rozhodl tak, že uznal obviněného vinným trestným činem ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1 a 3

---

¹³ PÚRY, F., DRAŠTÍK, A.: *Soubor trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR*. Sešit č. 29. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 22. ISSN 1214-592

trestního zákona a uložil mu trest odnětí svobody v trvání 5 let.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal obviněný K.S. dovolání. V odůvodnění svého dovolání obviněný K.S. především vyslovil názor, že v řízení před soudy obou stupňů nebylo prokázáno, že by se dopustil jednání popsaného ve výroku rozsudku a úmyslu (a to ani v eventuálním) způsobit jinému těžkou újmu na zdraví. Podle názoru odvolatele nelze souhlasit se závěrem odvolacího soudu, že nešlo o stav nutné obrany podle § 13 trestního zákona, ale o vybočení z mezí nutné obrany v excesu intenzivním. V uvedené souvislosti odvolatel poukázal zejména na to, že v kritické situaci, kdy byl opakovaně napaden kameny vrhanými útočníky, neměl v podstatě jinou možnost, jak útok vedený na jeho osobu odvrátit, než způsobem, který skutečně užil, tj. použitím střelné zbraně. Dále konstatoval, že ani předcházející varovné výstřely neodradily útočníky od jejich počínání. Intenzita útoku byla současně značně vysoká, neboť byl vrženými kameny opakovaně zasažen a byla mu způsobena zranění na různých místech těla. Z hlediska objasnění skutkového stavu věci bylo podle obviněného potřebné, ve výše uvedeném směru formou znaleckého posudku zjistit, jaká konkrétní zranění mohl obviněný při útoku kameny utrpět, aby mohlo být posouzeno, jaké nebezpečí reálně hrozilo z útoku. Při posuzování toho, zda vybočil z mezí nutné obrany či nikoliv, měla být podle něho zvlášť bedlivě vyhodnocena intenzita vykonávaného útoku a dále jeho psychický stav jako obránce, když jednak věděl, že proti němu stojí osoby podezřelé z trestné činnosti, a když se zejména s ohledem na intenzitu útoku (házení kamenů, kterými byl opakovaně zasažen) mohl důvodně cítit ohrožen na zdraví, popřípadě i na životě. Dále připomněl, že v závislosti na konkrétních okolnostech případu není vybočením z mezí nutné obrany ani usmrcení neozbrojeného útočníka, pokud brání se osoba reaguje na fyzický útok neozbrojeného pachatele opakovaným použitím střelné zbraně. Na vybočení z mezí nutné obrany nešlo bez dalšího usuzovat ani v případech, kdy obránce usmrtil útočníka a sám při tom neutrpěl zranění. V posuzovaném případě odvolatel ovšem při útoku utrpěl zranění a to si vyžádalo léčení v trvání 6 týdnů. Konečně přiměřenost nutné obrany bylo třeba hodnotit též se zřetelem k subjektivnímu stavu osoby, která odvracela útok, tedy podle toho, jak se čin

útočníka jevil napadenému.¹⁴

V závěru dovolání obviněný zdůraznil, že svým jednáním nevybočil z mezí nutné obrany, ale skutečně jednal v nutné obraně. Žalovaný skutek tudíž podle něj nemohl být trestným činem. Obviněný navrhl, aby dovolací soud zrušil napadený rozsudek a sám ve věci rozhodl rozsudkem tak, že jej zproští obžaloby, neboť skutek označený v žalobním návrhu není trestným činem.

Nejvyšší soud dospěl mimo jiné k následujícím závěrům:

Kromě právní kvalifikace užitá soudem prvního stupně a následně odvolacím soudem se zde nabízí i možnost právního posouzení skutku jako jednání v nutné obraně podle § 13 trestního zákona, když v popisu skutku se výslovně uvádí, že poškozený, kterého se před tím obviněný pokusil zadržet, na něj v době střelby házel kameny. Vedl tedy proti jeho osobě útok za použití zbraně, kterou se ve smyslu §89 trestního zákona rozumí cokoliv, čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším.

Odvolací soud tak vycházel ze zjištění, podle něhož obviněný K. S. ve funkci strážného s druhým členem hlídky J. P. objevili průnik nepovolaných osob do střeženého areálu, které jej po jejich spatření opustily. Obviněný s J. P. je pronásledovali jako osoby podezřelé z krádeže do vzdálenosti 200 až 300 metrů s odstupem 20 až 30 metrů a opakovaně vyzývali, aby zastavili. Na to reagoval poškozený J. C. vulgárními výroky a výhrůzkami, a když se dostal na vrchol svahu, který se zde nacházel, zaútočil na pronásledovatele házením kamenů. Obviněný jej od tohoto počínání slovně odrazoval hrozbou použití své legálně držené střelné zbraně. To se nesetkalo s příslušnou odezvou, a proto obviněný vypálil do vzduchu a do země před stanovištěm poškozeného celkem 4 rány, a když byl sám zasažen kamenem do zad a lehce zraněn, vypálil v rychlém sledu směrem k místům, kde se pohyboval poškozený a jeho známý V. Z., celkem 6 střelných ran. Jedna z nich zasáhla poškozeného v levé čelní

---

¹⁴ PÚRY, F., DRAŠTÍK, A.: *Soubor trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR*. Sešit č. 29. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 22 - 23. ISSN 1214-592

krajině a způsobila smrtelné poranění mozku. Z rozhodnutí odvolacího soudu je dále patrné, že měl k dispozici lékařskou zprávu o zranění obviněného, z níž vyplývá, že utrpěl drobná zranění na různých částech těla, spočívající v oděrkách a pohmožděninách na levém předloktí, v oblasti žeber a na pravém stehně. Odvolací soud vycházel rovněž ze zjištění, podle něhož obviněný přistupoval k řešení inkriminované situace se znalostí informací o tom, že osoby podezřelé ze spáchání trestného činu krádeže se dopouštějí vůči osobám snažícím se o jejich identifikaci hrubého násilí při použití různých nástrojů (pajsrů a seker).¹⁵

Takto popsané skutkové okolnosti hodnotil odvolací soud též se zřetelem k úvahám o nutné obraně. Přestože tento soud považoval za nesporné, že zákrok obviněného se uskutečnil v době, kdy trval útok podezřelého, dospěl ve shodě se soudem prvního stupně k závěru, podle kterého se v daném případě jednalo o vybočení z mezí nutné obrany v tzv. excessu intenzivním. V uvedené souvislosti odvolací soud zdůraznil především to, že obviněný K. S. použil stříelnou zbraň, tzn. prostředek mimořádně technicky účinný, schopný způsobit i na větší vzdálenost při každém zásahu s velkou mírou spolehlivosti nejzávažnější následek na životě a zdraví. Obviněný takto reagoval na házení kamenů ze strany útočníka, a to kamenů podle odvolacího soudu nevelkých rozměrů, když úspěšnost zásahu byla podle jeho názoru spíše náhodná a síla dopadu s délkou trasy pohybu spíše klesala. Obviněný tudíž jednal způsobem, při němž byl zjevný nepoměr mezi obranou a útokem.

Výše uvedené právní závěry odvolacího soudu však Nejvyšší soud neshledal správnými a přisvědčil oběma odvolatelům v tom, že ustanovení o nutné obraně odvolací soud vyložil nesprávně a k tíži obviněného K. S., ačkoliv všechny podmínky nutné obrany byly v posuzovaném případě splněny.

Podle § 13 trestního zákona čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvajícím útokem na zájem chráněný trestním zákonem, není trestním činem. Nejde o nutnou obranu, byla-li **obrana zcela zjevně nepřiměřená**

---

¹⁵ PÚRY, F., DRAŠTÍK, A.: *Soubor trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR*. Sešit č. 29. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 25. ISSN 1214-592

způsobu útoku. Posledně uvedenou dikcí zákon vyjadřuje, že obrana může být nepřiměřená, tedy i výrazně silnější než útok, nikoliv však do té míry přehnaná, aby tento nepoměr byl vůči způsobu útoku zcela zjevný. Lze tudíž dovolit, že obránce může použít k odvrácení útoku i citelně důraznějšího prostředku, než kterým je veden útok, a že může způsobit i podstatně závažnější následek, než jaký hrozil z útoku. Na rozdíl od krajní nouze není podmínkou nutné obrany její subsidiarita, neboť jednání v nutné obraně je právem každého napadeného člověka. To znamená, že obránce nemusí hledat způsob, jímž by se vyhnul hrozícímu nebo trvajícím útoku (např. útekem), rozhodne-li se přistoupit k obraně. V pojmu způsob útoku je vyjádřen nejen způsob, kým je veden útok, ale i další okolnosti, za kterých byl útok spáchán, především osoba útočníka, jeho vlastnosti, úmysly, prostředky použité útočníkem, místo útoku, součinnost dalších osob apod.¹⁶

Jsou-li výše uvedené zásady aplikovány na nyní posuzovaný případ, je zřejmé, že odvolací soud, z právního hlediska dostatečně nezhodnotil způsob útoku poškozeného J. C. na obviněného K. S. Podle skutkového stavu věci, zjištěného soudy nižších stupňů, byl útok veden za součinnosti další osoby, přičemž prostředkem tohoto útoku bylo kamení házené po obviněném na vzdálenost dostatečně způsobilou přivodit mu zranění. K tomu také skutečně došlo na různých místech těla obviněného. Jestliže odvolací soud tuto skutečnost bagatelizoval s poukazem na malou intenzitu útoku, o které podle něj svědčí málo závažná poranění obviněného, pak nevzal dostatečně v úvahu, že pokud nárazy kamenů na těle obviněného nechaly stopy (a to i přes oděv), nebyla intenzita útoku tak slabá, jak odvolací soud ve svém rozhodnutí nepřesvědčivě dovodil. Ve skutečnosti bylo jen otázkou náhody, bude-li podobnou či vyšší intenzitou zasažena např. obličejová část hlavy napadeného, a tím by nepochybně bylo možno důvodně očekávat i velmi závažný následek. Odvolacímu soudu lze rovněž vytknout, pokud z hlediska provedení (způsobu) útoku nepřihlížel ke skutečnosti, že kamení vrhané s cílem zasáhnout

---

¹⁶ PÚRY, F., DRAŠTÍK, A.: *Soubor trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR*. Sešit č. 29. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 25. ISSN 1214-592

napadenou osobu má povahu zbraně, kterou zákon v ustanovená § 89 odst. 5 trestního zákona definuje jako cokoliv, čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším. Navíc dovolil intenzivní exces z mezí nutné obrany a není z jeho rozsudku současně nijak patrné, jakým způsobem měl obviněný vlastně odvrátit trvající útok zjištěný soudem, když jiné prostředky obrany (především varovné výstřely) se ukázaly jako zcela neúčinné. Podle Nejvyššího soudu měl odvolací soud k dispozici skutkový stav věci v takovém rozsahu, že na jeho základě mohl dojít ke spolehlivému závěru v otázce týkající se přiměřenosti odvolatelovy obrany. Z důvodů, jež Nejvyšší soud rozvedl v předcházejících odstavcích, lze napadené rozhodnutí charakterizovat tak, že obviněného K. S. velmi přísně činí odpovědným za výsledek konfliktu, který zapříčinil poškozený a jeho společník a v jehož průběhu se obviněný ocitl v postavení obránce, zatímco poškozený byl v postavení útočníka. K požití střelné zbraně přitom obviněný přistoupil ve dvou fázích. Nejprve několikrát vystřelil pro výstrahu, a teprve poté, když se tento způsob, jímž chtěl eliminovat útok, zcela minul účinkem a útok vůči němu pokračoval, vypálil několik dalších ran směrem k místům, kde se pohyboval poškozený, který byl následně jednou ze střel zasažen.

Nejvyšší soud při svém rozhodování zastal názor, že riziko z výsledku konfliktu, který je konfliktem útočníka a obránce, musí nést především útočník. Pouze tak je možné aplikovat ustanovení o nutné obraně způsobem, který sledoval i zákonodárce, jestliže ve prospěch obránce v tomto ustanovení připustil poměrně širokou diferencii mezi intenzitou obrany (vzhledem k povaze použitého prostředku i způsobeného následku) a intenzitou provedeného útoku.

V důsledku takto provedeného rozboru mohl nejvyšší soud uzavřít, že ze strany obviněného K. S. šlo o nutnou obranu a posuzovaný skutek nebyl trestným činem.

Nejvyšší soud proto rozhodl, že se obviněný K. S. zprošťuje obžaloby, neboť žalovaný skutek není trestným činem.¹⁷

---

¹⁷ PÚRY, F., DRAŠTÍK, A.: *Soubor trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR*. Sešit č. 29. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 27. ISSN 1214-592

1.1.3. Vybočení z mezí nutné obrany

Pro případy, kdy nebyla splněna některá podmínka nutné obrany je uváděn termín exces z nutné obrany (vybočení), který lze dělit na **exces extenzivní** (obrana předcházela přímé hrozbě útoku, nebo pokračovala poté, co již útok skončil, a **exces intenzivní** (obrana byla zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku).¹⁸

1.1.3.1. Exces extenzivní

V případě tohoto excesu obránce uplatňoval obranu předčasně (útok sice hrozil, ale ne bezprostředně). Jde o exces vztahující se k době obranného jednání, neboť obrana nebyla provedena v době, kdy útok přímo hrozil nebo trval. Může zde jít o provedení obrany, kdy již útok skončil, nebo byla obrana před útokem předčasná.

1.1.3.2. Exces intenzivní

V tomto případě se jedná o exces týkající se míry obranného jednání, neboť obrana nebyla zcela zjevně přiměřená způsobu útoku. Může zde jít o nepoměr spočívající v intenzitě obrany nebo i nepoměr ve způsobené škodě (zde však musí být mimořádný nepoměr).¹⁹

Vzhledem k tomu, že zde nejsou splněny podmínky nutné obrany, takovýto čin se následně posuzuje podle obecných zásad, zejména s přihlédnutím k subjektivním znakům činu, protože se v daném případě může jednat o nedbalostní trestný čin (obránce nepředpokládal, že pachatele drobné

---

¹⁸ HEJDA, J. a kolektiv: *Vybraná témata kriminalistiky a trestního práva*. Vysoká škola ekonomická v Praze: Oeconomica, 2007, s. 179. ISBN 978-80-245-1163-4

¹⁹ ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S.: *Trestní zákon – Komentář*. Vydání 6. Praha, C. H. Beck, 2004. ISBN 80-7179896-7

krádeže usmrtí, nebo si neuvědomoval, že útok již skončil, ač to vzhledem ke všem okolnostem vědět měl a mohl. Může jít i o čin spáchaný úmyslně (obránce úmyslně pokračuje ve fyzickém ubližování útočníkovi ze msty v době, když již útok skončil). Jednání obránce po skončení útoku již nelze zahrnout do nutné obrany. Toto jednání může být projevem msty nebo může být způsobena silným psychickým rozrušením, způsobeném útokem. Toto jednání je však již trestné podle obecných zásad.²⁰

Zejména v těchto případech, kdy obránce jedná ve stavu silného psychického rozrušení, které bylo iniciováno protiprávním jednáním útočníka a tedy útočníkem samotným, vidím zásadní nedostatečnost současného pojetí nutné obrany. Nevidím důvod, proč by měl být obránce, který vybočí z mezí nutné obrany ve smyslu intenzivního excesu v souvislosti s jeho psychickým stavem přivoleným mu útokem (úmyslným, protiprávním) ze strany osoby nerespektující právní normy, posuzován podle obecných zásad, a ve strachu doufat v to, že bude odsouzen za úmyslný či nedbalostní trestný čin popř. zbaven trestní odpovědnosti pro nepřičetnost. Jestliže útočník úmyslně porušuje práva a svobody druhých, musí sám počítat s tím, jaké následky může jeho jednání přinést. S tímto rizikem přeci počítá každý pachatel úmyslného trestného činu, byť si jej v danou chvíli nepřipouští. Proč by tedy nemohl nést celou tíhu následků ve spojitosti s jeho protiprávním jednáním, zejména tíhu ve smyslu intenzivního excesu v souvislosti s psychickým rozrušením osoby, která jeho útok odvrací, ať již to je útok na život, zdraví, majetek, svobodu a další? Proč by měl být slušný občan, který pouze chrání to, co stát ochránit nedokáže v plné míře, trestně odpovědný za jednání ve stavu, který si sám sobě nepřivodil, ale bylo mu přivazeno druhou, protiprávně jednající osobou? Nebylo by vhodné, aby zákonodárce rozšířil vymezení nutné obrany s přihlédnutím k těmto okolnostem?

Dle mého názoru by si vymezení nutné obrany v trestním zákoně zasloužilo

---

²⁰ ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S.: *Trestní zákon – Komentář*. Vydání 6. Praha, C. H. Beck, 2004. ISBN 80-7179896- 7

rozšíření ve výše popsaném smyslu. Je politováníhodné, že z návrhu nového trestního zákona, který v současné době prochází schvalovacím procesem, byly vyškrtnuty navrhované změny z § 29, který bude upravovat ustanovení o nutné obraně, a její pojetí bylo celkem beze změny převzato v současné podobě.

V navrhované změně trestního zákona, kterou učinila rekodifikační komise, byla definice nutné obrany pojata takto:

„Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvajícím útok na zájem chráněný tímto zákonem, není trestným činem. Nejde o nutnou obranu, byla-li obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku, místu a času útoku, anebo okolnostem vztahujícím se k osobě útočníka nebo osobě obránce.

Ten kdo odvrací útok, aniž byly zcela splněny podmínky nutné obrany, není trestný, jednal-li v silném rozrušení, strachu, úleku nebo zmatku způsobeném útokem.“²¹

V souvislosti s problematikou intenzivního excesu zmíním stanovisko Nejvyššího soudu České republiky v souvislosti s projednávaným případem.

„Nutná obrana je vyloučena z důvodu tzv. intenzivního excesu tehdy, když čin obránce zcela jasně, očividně a nepochybně neodpovídá všem rozhodným okolnostem, charakterizujícím způsob útoku. Podle ustanovení § 13 tr. zák. nesmí být nutná obrana ve vztahu zcela zjevně nepřiměřená, tudíž může být nepřiměřená nebo zjevně nepřiměřená.

Pro jednání v nutné obraně není podstatná tzv. subsidiarita, tj. nevyžaduje se, aby se obránce snažil vyhnout hrozícímu nebo již probíhajícímu útoku nebo aby použil nejdříve mírnější způsoby obrany a jejich intenzitu případně stupňoval až podle způsobu útoku. Proto intenzivní exces z mezí nutné obrany nelze spatřovat jen v tom, že napadená osoba se útoku nevyhnula útekem, i když byl útek možný, anebo že nezvolila mírnější možnou obranu, pokud použitou (intenzivnější) obranu ještě nelze považovat za zcela zjevně nepřiměřenou způsobu útoku.

V případě excesu z mezí nutné obrany je podmínkou trestní odpovědnosti obránce nejen zaviněné překročení nutné obrany, ale jeho zavinění se musí

---

²¹ Poslanecká sněmovna České republiky [online]: *Návrh rekodifikační komise k novele trestního zákona*. Dostupné: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&T=744>

*vztahovat též ke znakům příslušné skutkové podstaty, kterou tím naplnil, přičemž nemusí jít o stejnou formu zavinění.*²²

Nejvyšší soud projednával případ obviněného M. M., který dle obžaloby dne 16. 5. 2005 kolem 18.00 hodin, v zahradní chatce, po předchozí slovní rozepři a vzájemném fyzickém napadení, v důsledku kterého obviněný upadl na podlahu, jej nad ním ležící poškozený L. P. uchopil do tzv. kravaty, přičemž obviněný ve snaze uvolnit se z tohoto sevření zvolil nepřiměřený způsob obrany tím, že bodl poškozeného kuchyňským nožem do oblasti břicha, čímž mu bylo způsobeno těžké poranění.

Obviněného M. M. soud první instance uznal vinným trestným činem ublížení na zdraví dle § 222 odst. 1 trestního zákona. Proti tomuto rozhodnutí se obviněný odvolal k soudu druhé instance, který jej však rovněž uznal vinným a to trestným činem ublížení na zdraví dle § 224 odst. 1 trestního zákona.

Proti tomuto rozhodnutí odvolacího soudu se obviněný dovolal k Nejvyššímu soudu, ve kterém vyslovil názor, že odvolací soud neučinil v posuzovaném případě dostatečná skutková zjištění, která by vypovídala o nedostatku podmínek nutné obrany. Obviněný dále namítl, že z odůvodnění rozsudků soudů obou stupňů nevyplývají skutečnosti, ze kterých by bylo možno usuzovat na nepřiměřenost obrany obviněného proti útoku poškozeného. Nejvyšší soud po přezkoumání případu dospěl k závěru, že dovolání obviněného je částečně důvodné.

Nejvyšší soud se mimo jiné vyjádřil k obsahu popisu skutku obsaženého ve výroku o vině v napadeném rozsudku odvolacího soudu, podle jehož názoru obviněný M. M. zvolil nepřiměřený způsob obrany, což následně odůvodňuje tím, že obviněný měl možnost vymanit se ze sevření poškozeného méně razantním způsobem, a proto se jednalo o tzv. intenzivní exces z mezí nutné obrany. Nejvyšší soud k tomuto zdůraznil, že uvedené závěry ani ve spojení s dalším obsahem napadeného rozsudku nevyklučují nutnou obranu v jednání obviněného a dále neposkytují spolehlivý podklad pro právní závěr o jeho vině trestným činem ublížení na zdraví dle § 224 odst. 1 trestního zákona. Jestliže se tedy odvolací soud nezabýval právním posouzením skutku, jehož spácháním byl obviněný uznán vinným, z hlediska splnění podmínek nutné obrany, byl plně naplněn dovolací důvod obviněného k Nejvyššímu soudu. Na základě tohoto

---

²² Usnesení Nejvyššího soudu České republiky: *K intenzivnímu excesu (5 Tdo 162/2007)*. ASPI, 2008.

zjištění byl zrušen rozsudek odvolacího soudu a bylo mu zároveň přikázáno, aby věc znovu projednal a rozhodl.²³

1.1.4. Nutná obrana versus bojová umění

V této části se budu věnovat osobám, které se věnují bojovým sportům nebo sebeobranným technikám. Odpověď na otázku, proč se takovým osobám budu věnovat, je zejména v souvislosti s nutnou obranou velice jednoduchá. Obránci, který jedná v nutné obraně proti útočníkovi a je znalý prvků sebeobrany popř. znalý některého z bojových umění, je často, v trestním řízení, přisuzováno jakéhosi speciálního postavení zejména při posuzování obranného jednání vůči útočníkovi. V případech žalovaných trestných činů ublížení na zdraví, kde se obžalovaný hájí s poukazem na to, že jednal v nutné obraně, často státní zástupci využívají takovýchto schopností (ve znalosti bojových umění a prvků sebeobrany) ve svůj prospěch k podpoření obžaloby, zejména k prokázání intenzivního excesu ve smyslu nepřiměřeně použitého prostředku k obraně. Vzhledem k tomu, že v současnosti neexistují žádné statistické výstupy k jednání v nutné obraně, nejsem schopen nastítnit, jakým způsobem se státním zástupcům daří v těchto trestních kauzách a jaká jsou konečná rozhodnutí soudů. Z tohoto pohledu mě mrzí přístup orgánů pověřených vést statistické údaje k různým problematikám a zejména mě mrzí, že ve statistikách policie, státních zastupitelství i soudů, není ani zmínka o nutné obraně.

Dle mého názoru by se mělo obecně přistupovat k posuzování přiměřenosti obranného jednání vůči všem osobám bez rozdílu ať již je obránce chráněného zájmu číšník, knihovník, hokejista nebo osoba pěstující bojová umění. K tomuto názoru mě vedou např. následující skutečnosti:

- Osoba, která je znalá bojových umění nebo prvků sebeobrany, může být útokem psychicky ovlivněna stejně jako osoba bez těchto znalostí

---

²³ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky: *K intenzivnímu excesu (5 Tdo 162/2007)*. ASPI, 2008.

- Osoba, která je znalá bojových umění nebo prvků sebeobrany, nemůže dopředu vědět, zda je útočník ozbrojen skrytou zbraní
- Osoba, která je znalá bojových umění nebo prvků sebeobrany, nemůže dopředu vědět, zda útočník je či není znalý rovněž některého druhu bojového umění
- Každý útok pachatele, působící na tělesnou integritu, může způsobit těžkou újmu na zdraví popř. přivodit smrtelné poranění
- Každá obranná technika, působící na tělesnou integritu útočníka, může způsobit těžkou újmu na zdraví popř. přivodit smrtelné poranění

1.1.5. Psychické faktory ovlivňující osobu obránce

Jestliže jsem již několikrát zmínil, dle mého názoru, nedostatečnost definice nutné obrany spočívající v souvislosti s posuzováním přiměřenosti obrany ve vztahu s vybočením z mezí nutné obrany formou intenzivního excesu, zejména s přihlédnutím k psychickým stavům obránce v době odvracení útoku, nemohu nepopsat některé psychické faktory, kterými může být obranné jednání z hlediska obránce provázeno. Nemohu si pomoci, ale mně prostě vadí, že toto zákon přímo neupravuje.

1.1.5.1 Agrese

Agresí se všeobecně rozumí destruktivní chování, které směřuje k fyzickému, slovnímu nebo symbolickému útoku vůči jinému jedinci. Cílem agrese může být zastrašení druhého, zmocnění či odstranění objektu, zmaření či zajištění sobě společenských výhod. Agrese primitivní a krátkodobá je projevoována bouřlivým odreagováním afektu, kdy při tomto chybí schopnost náležitě si ujasnit rozsah, cíl a motivační souvislosti vlastní agrese. Tendence jednat agresivně vzniká, když musíme překonat nějakou překážku, jež nám brání v cestě k uspokojení nějaké naší potřeby. Jestliže se nedaří překážku překonat, tak vnitřní napětí

v člověku vzrůstá a začíná pociťovat ohrožení a silnou potřebu obrany.

Za zdroje agresivního chování lze označit afekt ve formě vzteku nebo zloby, dále neuspokojená potřeba ve formě frustrace, ale i např. zvyk. Toto vzniká vždy ve spojení s určitou a konkrétní situací. Těmito situacemi může být např. útok nebo obtěžování. Agresí bývá často zakrývána určitá forma strachu. Agresivní jednání druhých vyvolává obvykle strach, úzkost, sklony k obraně a protiagresi zejména ve vztahu k bezprostřednosti pociťovaného nebezpečí.

1.1.5.2. Afekt

Afektem se rozumí krátkodobý a silný citový stav, který vzniká pod vlivem náhlé změny nebo změn, které mohou znamenat ohrožení vlastních cílů, hodnot, zisku nebo samotné existence. Afekt vzniká jako emoční odezva na určitou situaci nebo podnět. Intenzita afektu je závislá na síle příchozího podnětu. Prožívání vnitřního napětí nebo konfliktu je podstatou afektu. Mezi nejznámějšími druhy afektivního chování patří úlek nebo strach.

1.1.5.3. Úlek

Úlek je vrozenou obrannou reakcí organismu vznikající nezávisle na našem vědomí při působení nebezpečných podnětů a ohrožením organismu z vnějšího prostředí. Jestliže je následně úlek zaregistrován naším vědomím, tak jeho obranná reakce končí. Doznívání úleku má však negativní následek, jež narušuje schopnost účinně regulovat naše chování.²⁴

1.1.5.4. Strach

„Průvodním jevem prožívání násilných interakcí je existence negativních emocí – zejména úzkosti a strachu. Strach je to, co ovlivňuje vnímání,

---

²⁴ SPURNÝ, J.: *Psychologie násilí*. Praha: Eurounion, 1996, s. 17 - 22. ISBN 80-85858-30-4

*rozhodování, jednání oběti, agresora, ostatních účastníků násilné interakce. Strach z druhých. Z jejich jednání, reakcí. Strach o sebe a ze sebe, svých reakcí. Strach z následků. Strach o své zdraví, život, majetek. Strach o své blízké. Strach z toho, co bude následovat. Strach z nejistoty...*²⁵

Projevuje tísnivý a afektivní stav, který se může projevovat různými vegetativními změnami (např. chvění, zblednutí, nevolnost). Mimo vegetativních projevů vznikají i psychické projevy strachu. V souvislosti s tím dochází ke snížení našich schopností reálného vnímání a hodnocení vzniklé situace čímž se narušuje naše cílevědomost a rozhodnost. Se strachem mohou být spojovány myšlenky směřující k hledání cesty, jak se zbavit nebezpečí.

Pocity ohrožení mívají různou intenzitu, která je následně odražena v našich reakcích. Jestliže je hladina ohrožení nízká, nemáme důvod hledat alternativní způsob chování, není podnět pro smířlivé přede hry. Jestliže je hladina ohrožení vyšší, tak hledáme a zvažujeme více informací, řešíme více alternativ, je pociťována větší naléhavost změny situace. V případě, že zažíváme pocit velmi vysokého ohrožení, tak podstatně klesá schopnost zpracovávat informace, probírat alternativy, a je vyvoláno velmi houževnaté lpění na získaných pozicích.

1.1.5.5. Úzkost

Úzkost, která je častým jevem v životě člověka vzniká v nových, neznámých, neobvyklých situacích a podmínkách, v rámci nadměrné zátěže naší psychiky, ale zároveň i při tělesném oslabení. Je vyvoláván pocit či předtucha nejasného nebezpečí popř. ohrožení, jež je obvykle doprovázen nejistotou, vědomím vlastní bezmocnosti, obavou ze ztráty osobních hodnot, poškození života a zdraví. U slabého jedince může být úzkostí vážně ohrožena spolehlivost a výkonnost.

---

²⁵ SPURNÝ, J.: *Psychologie násilí*. Praha: Eurounion, 1996, s. 22. ISBN 80-85858-30-4

1.1.5.6. Stres

V případě, že se ocitneme v nějaké konfliktní situaci, tak ji určitým způsobem vnímáme a emocionálně prožíváme, zvažujeme naši pozici v ní, hodnotíme ji, rozhodujeme se a jednáme. Konflikt v nás vyvolává zvýšenou psychickou zátěž, která se nazývá stres. Tento se následně odráží v našem prožívání a chování. Jeho vznik je spojen s působením nadměrně silného podnětu dlouhou dobu nebo při ocitnutí se v nesnesitelné situaci, které se nelze vyhnout. Následkem takovéto stresogenní situace je nadměrné vzrušení, na které organismus reaguje a odpovídá poplachovou reakcí, která po určité fázi rezistence přechází k pokusu o adaptaci a následně může skončit vyčerpáním organismu.

1.1.5.7. Reálné zhodnocení situace

Předpokladem správné volby odpovídajících prostředků a postupů (jak se zachovat, jak jednat, čím se bránit) je reálné zhodnocení situace, které je završeno rozhodnutím. V konfliktní situaci lze např. hodnotit, o co jde druhé straně, jakým způsobem toho chce dosáhnout, jaké si vytvořila podmínky, jaká pocity to ve mně vyvolává, nebo jak na situaci mohu reagovat. Proces od vnímání k rozhodnutí je však obvykle komplikován minimem času, protože se v konfliktní situaci můžeme ocitnout náhle a nečekaně.²⁶

---

²⁶ SPURNÝ, J.: *Psychologie násilí*. Praha, Eurounion, 1996, s. 55-57, ISBN 80-85858-30-4

1.2. Dítě jako útočník

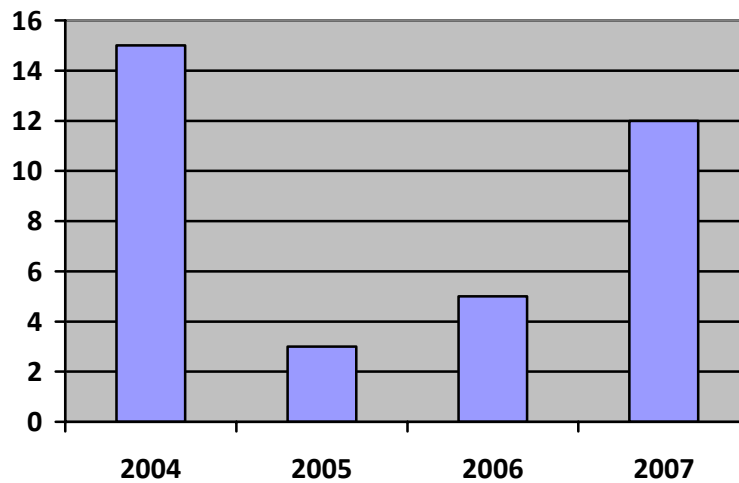
Na otázku, zda útočníkem může být i dítě není v současné době jednotný názor, ale názory dva a to protichůdné. Jeden názor pokládá počínání dítěte za druh nebezpečí, který by měl být odvrácen za podmínek krajní nouze. To by v praxi znamenalo, že újma nebo škoda způsobená útočníkovi, by nesměla být zřejmě stejná nebo větší, než újma nebo škoda, která útokem hrozila. Dále by to znamenalo, že by obránce, v případě možnosti, musel před útokem utéci.

Tento názor je pro mě osobně absolutně nepochopitelný a věřím, že se s tímto názorem nebude ztotožňovat žádný soudce.

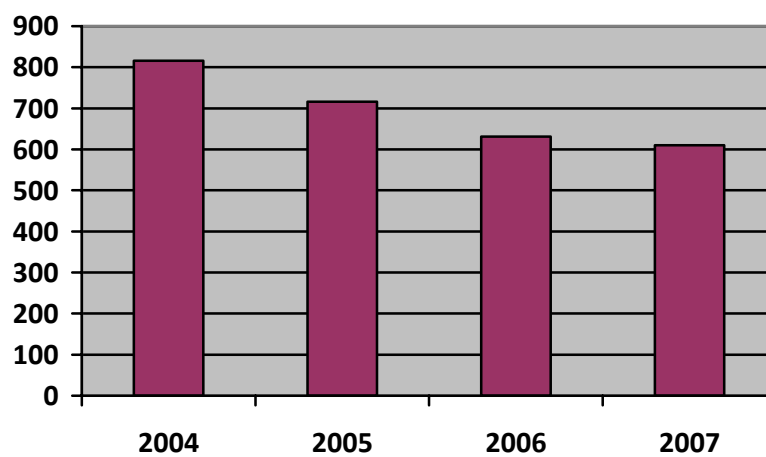
V prvé řadě mi není zřejmé, co si zastánci tohoto názoru představují pod samotným pojmem dítě resp. dítě v jakém věku. Je to dítě ve věku 5, 10, 12, 14, 16 nebo 17 let? Podle mého názoru může být dítětem nazývána jakákoliv osoba v rozmezí od 1 do 17 let věku.

Dále mi není zřejmé, proč si zastánci tohoto názoru myslí, že jednání dítěte je méně nebezpečné než jednání dospělé osoby. Dítě přece může provést útok zejména na život, zdraví nebo majetek jiné osoby stejně razantním způsobem jako dospělý člověk. Spáchaly snad děti do současné doby méně závažné trestné činy než dospělí? Je snad vražda spáchaná dítětem méně závažná než vražda, kterou spáchal dospělý? Samozřejmě, že to tak není. Děťmi byly, jsou a bohužel i budou páčány i ty nejzávažnější trestné činy jaké si lze vůbec představit. Nedokážu si představit např. situaci, kdy se babička ve věku 80 let, která je ve svém domě přepadena dítětem ve věku 14 let, bude muset takovému útoku bránit pomocí ustanovení o krajní nouzi. Lze vůbec z pozice obránce odhadnout intenzitu hrozícího útoku ze strany dítěte, který má následovat a odhadnout jaké chráněné zájmy budou útokem ohroženy? Myslím si, že se to s jistotou odhadnout nedá. Je snad kámen, nůž nebo dřevěná násada v ruce dítěte jiná zbraň než v ruce dospělého? Opět si myslím, že v tom žádný rozdíl není.

GRAF Č. 2
POČET SPÁCHANÝCH VRAŽD DĚTMI VE VĚKU 1 – 17 LET

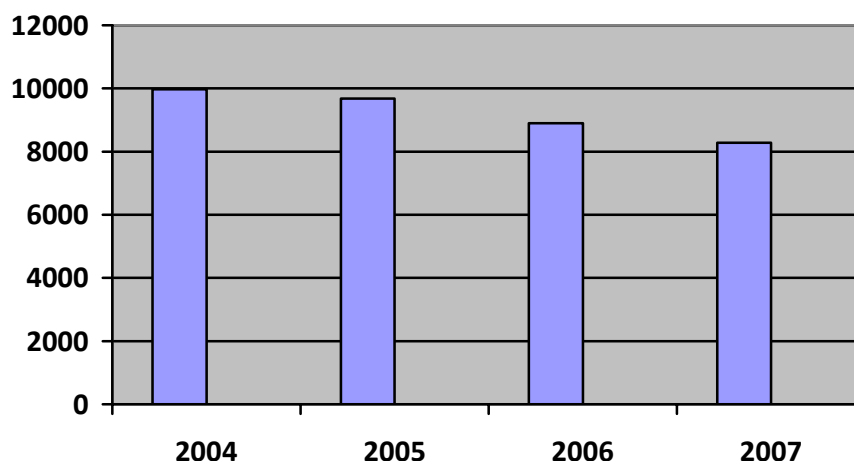

GRAF Č. 3
POČET SPÁCHANÝCH LOUPEŽÍ DĚTMI VE VĚKU 1 – 17 LET

GRAF Č. 4
POČET SPÁCHANÝCH TRESTNÝCH ČINŮ NA ÚSEKU OBECNÉ
KRIMINALITY DĚTMI VE VĚKU 1 – 17 LET

Za poslední čtyři roky bylo dětmi spácháno celkem **36 838** trestných činů na úseku obecné kriminality. Z tohoto celkového počtu bylo dětmi spácháno **35 vražd, 2773 loupežných přepadení a 146 znásilnění.**

Z těchto údajů zřetelně vyplývá, že i od dítěte můžeme očekávat útok stejný jako od dospělého člověka. Následně i na základě takovýchto varovných čísel si dovoluji oponovat názoru, který se přiklání k odvracení útoku dítětem pomocí podmínek krajní nouze.

Částečně se ztotožňuji s druhým názorem na toto téma, ke kterému se hlásí i komentář trestního zákona.²⁷ Tento názor připouští použití proti útoku dítěte obranné jednání za pomoci podmínek nutné obrany. Připouští použití takových způsobů obrany, které útok spolehlivě odvrátí, což znamená v neposlední řadě i to, že dítěti může být takovýmto obranným jednáním způsobena i větší újma nebo škoda, než z jeho útoku hrozila.

²⁷ ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S.: *Trestní zákon – Komentář*. Vydání 6. Praha, C. H. Beck, 2004. ISBN 80-7179896-7

Dovoluji si však nesouhlasit s podmínkou, kterou stoupení tohoto názoru uvádějí, která se u nutné obrany nevyžaduje a to, že se lze bránit, jen nebylo-li jiné možnosti, např. nebylo-li možné utéci, přivolat policii nebo jinou pomoc. S tímto nesouhlasím a to zejména proto, neboť takováto podmínka podstatně zužuje meze nutné obrany a rozšiřuje trestnost obranného jednání.

K problematice dítěte jako útočníka si dovoluji na závěr vyslovit vlastní názor, který spočívá v zamyšlení nad tím, kdo by měl nést trestní následky v případě nepřiměřenosti obrany kromě obránce. V současném pojetí nutné obrany si sice nepřipouštím, že by byl trestního postihu, v případě vybočení z mezí nutné obrany vůči dítěti, zbaven obránce, ale zároveň si pokládám otázku, kde byli a co dělali rodiče popř. zákonní zástupci, když se jejich děti (svěřenci) dopouštěly protiprávního jednání a byl odvracen jejich útok na chráněné zájmy osobou obránce? Neměl by být trestní postih v takovýchto případech zejména směřován na osoby rodičů či zákonných zástupců nebo na osobu, která v danou chvíli měla děti svěřeny? Dle mého názoru by toto bylo velice prospěšné a zároveň i preventivní.

2. Rozdíl mezi nutnou obranou a krajní nouzí

Současné pojetí krajní nouze je v § 14 zákona č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů - **trestním zákoně**, vymezeno takto:

„Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněným tímto zákonem, není trestným činem.

*Nejde o krajní nouzi, jestliže bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak, anebo způsobený následek je zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil“.*²⁸

Krajní nouze stejně jako nutná obrana patří mezi okolnosti vylučující protiprávnost. To znamená, že čin, kterým někdo jedná za splnění podmínek krajní nouze, který by bylo možno za normálních okolností kvalifikovat a posuzovat jako trestný čin a posléze pachatele takového činu soudit a trestat, není trestným činem, což znamená, že není společensky nebezpečný a protiprávní a je tedy beztrestný. J. Hejda k tomuto uvádí, že se při jednání v krajní nouzi střetávají dva zákonem chráněné zájmy. Pro záchranu jednoho zájmu je třeba obětovat zájem jiný. Dále uvádí, že v případě krajní nouze, stejně jako u nutné obrany, může jednat kdokoliv. Zásadní odlišností od nutné obrany je povinnost nebezpečí odvracet jinak. Nemůžeme totiž vždy nebezpečí bezprostředně čelit, ale nejprve musíme hledat způsob, jak nebezpečí odvrátit.²⁹

Nebezpečí je stav hrozící poruchou. Původ nebezpečí zpravidla nerozhoduje. Může vzniknout na základě působení živelní síly (např. povodeň), působením člověka nebo i jinak. Nebezpečí může hrozit zájmu jednotlivce i zájmu celé společnosti, kdy se může jednat o nebezpečí ohrožení života, zdraví, svobody, majetku, důstojnosti nebo jen cti.

---

²⁸ Zákon č. 140/1961 Sb.: *Trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.*

²⁹ HEJDA, J. a kolektiv: *Vybraná témata kriminalistiky a trestního práva.* Vysoká škola ekonomická v Praze: Oeconomica, 2007, s. 179. ISBN 978-80-245-1163-4

Podle našeho práva je důvodem beztrestnosti jednání v krajní nouzi nedostatek protiprávnosti resp. společenské nebezpečnosti činu. Tento čin (jinak trestný) zachraňuje důležitější zájem obětováním zájmu zřejmě méně významného, který jinak chránit nelze. Občanský zákoník z roku 1964 v § 417 stanoví dokonce povinnost toho, komu hrozí nějaká škoda, tuto škodu odvrátit způsobem přiměřeným okolnostem ohrožení.³⁰

---

³⁰ SOLNAŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D.: *Základy trestní odpovědnosti*. Praha: Orac, 2004, s. 139. ISBN 80-86199-74-6

2.1. Podmínky krajní nouze

Aby bylo naše jednání možno posuzovat jako zákonné a v mezích krajní nouze, je nutné popsat podmínky, za kterých nastává situace, kdy pomocí ustanovení o krajní nouzi, můžeme odvracet nebezpečí.

2.1.1. Odvracení nebezpečí

Původcem nebezpečí mohou být přírodní síly, zvíře, technické nedostatky popř. kolize povinností. Původcem nebezpečí může být i lidské jednání např. útok, ale v tomto případě lze hovořit o krajní nouzi jen tehdy, když je způsobena škoda někomu jinému než útočníkovi.

U jednání v krajní nouzi musí nebezpečí přímo hrozit, musí hrozit bezprostředně a to chráněnému zájmu trestním zákonem. Tím je vyjádřeno, že to musí být zájem závažný. O tomto zájmu platí totéž, co u nutné obrany. Z tohoto plyne, že chráněné zájmy, které nechrání trestní zákon, nemohou být beztrestně chráněny ve stavu krajní nouze.

O případ krajní nouze nejde, jestliže nebezpečí již pominulo. Stejně tak nejde o krajní nouzi v případech, kdy nebezpečí hrozí někdy v budoucnu.

Přímo hrozící nebezpečí je tu tehdy, jestliže vývoj událostí spěje rychle k poruše anebo sice nepokračuje, ale jsou zde splněny téměř všechny podmínky k tomu, aby porucha nastala, a uskutečnění zbývajících podmínek je věcí náhody, jež se může kdykoli a s velkou pravděpodobností stát (např. v bytě uniká plyn a koncentrace dosáhla takového stupně, že může dojít k výbuchu).³¹

2.1.2. Subsidiarita – nebezpečí nelze odvrátit jinak

Podmínkou krajní nouze je, že nebezpečí nebylo za daných okolností možno odvrátit jinak. U této podmínky je dá se říci největší rozdíl mezi nutnou obranou

---

³¹ NOVOTNÝ, O., DOLENSKÝ, A., JELÍNEK, J., VANDUCHOVÁ, M.: *Trestní právo hmotné*. Praha: Codex, 1997, s. 138. ISBN 80-85963-24-8

a krajní nouzí, protože na rozdíl od krajní nouze, u nutné obrany se tato podmínka nežadá a je proto možnost nutné obrany v tomto směru širší. Z tohoto hlediska je možno nutnou obranu označit za privilegovaný případ krajní nouze. Jestliže se můžeme nebezpečí vyhnout útekem, není zde stav krajní nouze, ale není tím vyloučena nutná obrana.³²

Někteří dovozují z tohoto znaku požadavek volit ze způsobů odvracení nebezpečí ten, který přináší nejmenší škodu. Tento požadavek je sice ve shodě se základním rysem krajní nouze, ale v našem zákoně výslovně vyjádřený není a klad by patrně, stejně jako u nutné obrany, přílišné požadavky na jednajícího, který se rozhoduje k jednání zpravidla ve stavu tísně a rozrušení.³³

2.1.3. Proporcionalita

Následek způsobený v krajní nouzi při odvracení nebezpečí nesmí být zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil.

Tato podmínka budí pochybnosti a zapříčiňuje řadu potíží v praxi. Srovnávají se zde na jedné straně chráněné zájmy a na druhé straně zájmy, které byly obětovány. Krajní nouze bude vyloučena v případech, kde je podle průměrného, individuálního úsudku zřejmé, že je obětovaný zájem rovnocenný nebo ještě závažnější než ohrožený zájem.³⁴ Jednajícímu tedy nesmí být jasně patrné, že takový následek svým jednáním způsobí. Uvedenou podmínku nesplňuje jednání jednotlivce, který pro záchranu svého vlastního života obětuje život jiného. Naopak bude tato podmínka splněna v případě, že pro záchranu více osob bude obětován život jedné osoby.

Zásada, že způsobený následek nemá být zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější, nevyhovuje v případech, kde tímto následkem má být postižena osoba, jež sice není útočníkem, ale stav krajní nouze vyvolala (duševně chorý

---

³² SOLNAŘ, V.: *Základy trestní odpovědnosti*. Praha: Academia, 1972, s. 96 -97. 508-21-875

³³ SOLNAŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D.: *Základy trestní odpovědnosti*. Praha: Orac, 2004, s. 141. ISBN 80-86199-74-6

³⁴ NOVOTNÝ, F.: *Právo na sebeobranu*. Praha: LexisNexis CZ, 2006, s. 66. ISBN 80-86920-10-0

ohrožuje někoho na životě). Řešení lze hledat v tom, že se podmínky dovoleného jednání v krajní nouzi analogicky rozšíří podle nutné obrany a připustí se způsobení škody stejně velké, jaká hrozila (usmrcení duševně chorého k záchraně vlastního života). Zde jde o dovolenou analogii, neboť se zužují podmínky trestnosti.³⁵

K činu v krajní nouzi je oprávněn každý, tedy nejen ten, jehož zájmy jsou ohroženy, ale i ten, jehož zájmy v konkrétním případě ohroženy nejsou. Tímto nazýváme tzv. pomoc v krajní nouzi. Jednání v krajní nouzi může být namířeno proti komukoli, avšak proti tomu, kdo jedná v krajní nouzi, není krajní nouze ani nutná obrana přípustná.

Nebezpečí nemusí být skutečné. Nebezpečí, které existuje jen v představě osoby, která jej odvrací, nebo nebezpečí, které nedosahuje předpokládané intenzity, se posuzuje podle zásad o skutkovém omylu. Jestliže, bylo nebezpečí jen domnělé a při jednání nedošlo k vybočení z mezí krajní nouze, posuzuje se takový čin jako nedbalostní a ne tedy jako úmyslný.³⁶

V navrhované změně trestního zákona, kterou učinila rekodifikační komise, byla definice krajní nouze pojata takto:

„Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému tímto zákonem, není trestným činem.

Nejde o krajní nouzi, jestliže bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak nebo způsobený následek je zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil, anebo jestliže byl ten, komu nebezpečí hrozí, povinen je snášet.

---

³⁵ NOVOTNÝ, O., DOLENSKÝ, A., JELÍNEK, J., VANDUCHOVÁ, M.: *Trestní právo hmotné*. Praha: Codex, 1997, s. 139. ISBN 80-85963-24-8

³⁶ ŠÁMAL, P., PŮRY, F., RIZMAN, S.: *Trestní zákon – Komentář*. Vydání 6. Praha, C. H. Beck, 2004, s. 132 - 133. ISBN 80-7179896- 7

3. Automatická obranná zařízení

Pro účely ochrany života, zdraví, majetku a dalších zájmů si, v některých případech, občané instalují do svých objektů, vozidel nebo jiných prostor automatická zabezpečovací a obranná zařízení. Účelem takovéto instalace zpravidla bývá úmysl majitele omezit na svobodě osobu vetřelce resp. narušitele. Podle druhu použitého zařízení může být takovéto nezvané osobě způsob různě závažný následek (může být chycen do pasti, uzamknut v objektu, poraněn nebo usmrcen).³⁷

V současné době není v České republice nijak upravována instalace a použití takovýchto prostředků, přestože by toto bylo na místě. Bylo by ku prospěchu věci, kdyby občan přesně věděl, jaké zařízení může použít na ochranu chráněných zájmů a pozbyl tím riziko z následného trestního postihu.

V současné době není ani jednotný názor na to, zda na použití takového zařízení lze aplikovat ustanovení o nutné obraně. Je např. diskutována otázka, zda lze jako nutnou obranu posuzovat i instalaci samostřílů nebo jiných obdobných zařízení, které jsou určeny k odvrácení nijak nekonkretizovaných útoků následujících v budoucnu. Zde je třeba rozlišovat, jestli je zařízení instalováno tak, aby mohlo působit jen při protiprávním útoku. K tomuto je dodáváno, že toto instalací takového zařízení předem zajistit nelze, a proto by zde neměla být nutná obrana přípustná. Pokud však zařízení mělo fungovat podle záměru instalujícího jen proti protiprávnímu útoku, ale nefungovalo tak, je instalující odpovědný za trestný čin spáchaný z nedbalosti.³⁸

K tomuto názoru se nepřikláním zejména z důvodu nepřipustnosti nutné obrany. Spíše se ztotožňuji s názorem, který uvádí Fr. Novotný. Pokud zabezpečovací a obranné zařízení reaguje na protiprávní jednání pachatele trestného činu v mezích nutné obrany (tzn., že útok na zájem chráněný trestním zákonem přímo hrozí nebo trvá), nevznikne trestní odpovědnost u toho, kdo

---

³⁷ NOVOTNÝ, F.: *Právo na sebeobranu*. Praha: LexisNexis CZ, 2006, s. 55. ISBN 80-86920-10-0

³⁸ SOLNAŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D.: *Základy trestní odpovědnosti*. Praha: Orac, 2004, s. 153. ISBN 80-86199-74-6

zařízení instaloval nebo používá. Takové zařízení totiž v mezích nutné obrany působí jen tehdy, pokud reaguje na útok, který přímo hrozí nebo trvá a obrana nebude zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku. Uvede-li se obranné zařízení v činnost a působí-li v mezích nutné obrany, tak trestní odpovědnost nevzniká. Námitka, že by obrana byla předčasná, je nesprávná.³⁹

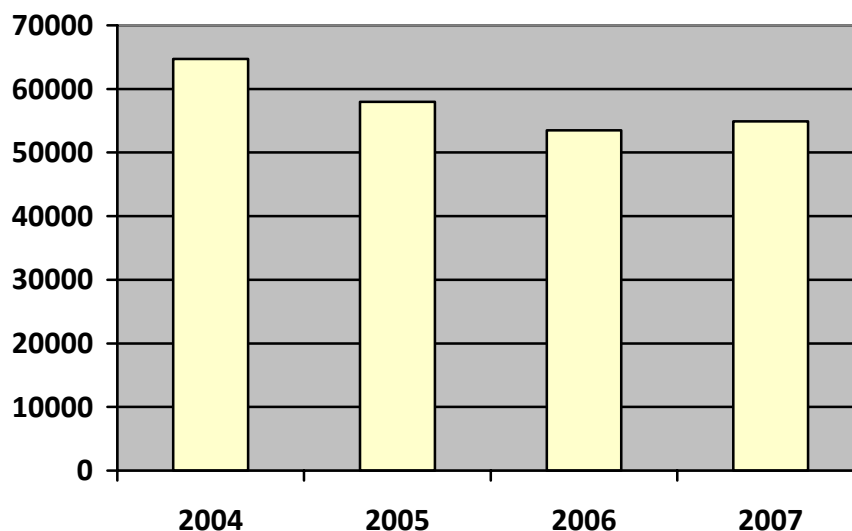
Jsem toho názoru, že automatická a obranná zařízení jsou pro společnost, která se logicky brání protiprávním jednáním, prospěšná a z tohoto důvodu by si tato problematika zasloužila větší pozornost i vzhledem k počtům spáchaných trestných činů na úseku vloupání (vloupání do rekreačních objektů, bytů, domů, jiných prostor, vozidel a další). Majitelé objektů popř. vozidel by měli mít stanovenou možnost použití takovýchto zařízení. Toto by bylo umožněno jen za dodržení určitých podmínek. Kdyby zákon popř. jiný předpis stanovoval podmínky potřebné k takovéto instalaci zařízení, tak by následně nedocházelo k žádným pochybnostem a rozmlíškám, zda v tom, či kterém případě bylo zařízení nainstalováno správně nebo zda újma způsobená spuštěním takového zařízení byla přiměřená nebo již zcela zjevně nepřiměřená, což je jedna z podmínek vybočení z nutné obrany.

Nepovažuji za žádné omezování majitelů takovýchto objektů tím, že by jim někdo diktoval podmínky, které by museli dodržet při instalaci těchto zařízení. Myslím si, že by toto bylo vnímáno veřejností spíše pozitivně než současná situace, kdy není sice nikdo omezován, co se týče volby a instalace takovýchto zařízení, ale problém nastává při spuštění takového zařízení z pohledu přiměřenosti.

---

³⁹ NOVOTNÝ, F.: *Právo na sebeobranu*. Praha: LexisNexis CZ, 2006, s. 57. ISBN 80-86920-10-0

GRAF Č. 5
K POČTU SPÁCHANÝCH VLOUPÁNÍ V OBDOBÍ OD ROKU 2004 DO ROKU
2007

Dle mého názoru by bylo vhodné, aby pro vyloučení co možná největšího počtu následných rizik plynoucích ze spuštění takového zařízení, byly stanoveny podmínky např. takto:

- byly by stanoveny druhy zabezpečovacích a obranných zařízení, které lze za daných okolností použít
- druhy zařízení by byly rozděleny podle významu chráněného zájmu, který mají chránit
- instalace by podléhala souhlasnému stanovisku místně příslušného policejního orgánu
- místně příslušný policejní orgán by vedl evidenci takovýchto zařízení
- evidence by byla zpřístupněna dalším složkám integrovaného záchranného systému
- objekt, ve kterém bude zařízení instalováno, bude opatřen viditelným upozorněním na to, že je zde takovéto zařízení nainstalováno
- objekt, ve kterém bude zařízení nainstalováno, bude dostatečně zajištěn

- pozemek kolem objektu, ve kterém bude zařízení nainstalováno, bude dostatečně zajištěn a oplocen
- v případě instalace zařízení, které bude působit proti tělesné integritě, nutnost okamžité signalizace odpovědné osobě popř. místně příslušnému policejnímu orgánu

V případě, že bude do budoucna zmiňovaná problematika upravována zákonem, což však v nejbližším období nepředpokládám, nebude docházet k nejasnostem, jak se samotnou instalací takovýchto zařízení, tak i s následným posuzováním oprávněnosti či přiměřenosti při spuštění zařízení. Pro dokreslení toho, že je debata na toto téma na místě, zmíním jedno usnesení Nejvyššího soudu.

Nejvyšší soud se zabýval případem, kdy obviněný F. M. v zahrádkářské kolonii, umístnil pod podlahu dřevěné kůlny, nacházející se na jeho pozemku rekreační chaty, nástražný výbušný systém, který se skládal z plotové vzpěry o průměru 8 cm, do které vložil vojenskou výbušku V5-b, která byla iniciována iniciátorem EPIO a zasypal jej štěrkem. Iniciátor dále spojil pomocí zvonkového drátu s nabíječkou autobaterií připojenou ke zdroji elektrické energie, kterou umístnil v kůlně přes dřevěný prádelní kolík, který při otevření dveří kůlny měl sepnout kontakty a uvést systém do činnosti. Dveře kůlny nebyly opatřeny uzavíracím mechanismem a byly zapřeny dřevěným prknem. V následné době, po nastražení obranného systému, přijel k uvedenému pozemku J. P., s úmyslem odcizit nějaký hliník, který chtěl odevzdat do sběrný druhotných surovin. Následně přešel oplocení pozemku, přistoupil ke dveřím kůlny, kdy po jejich otevření došlo k explozi nástražného systému, při které mu bylo způsobeno těžké poranění levé nohy, která mu musela být následně amputována.⁴⁰

Obviněný F. M. byl následně soudem první instance uznán vinným z úmyslného trestného činu ublížení na zdraví.

---

⁴⁰ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky: *Nástražný výbušný systém. (6 Tdo 66/2007)*. ASPI, 2008.

V rámci odvolání obviněného, ve kterém mimo jiné poukazoval na to, že předmětný skutek spočívající v instalování zařízení, s úmyslem odradit narušitele od páchaní trestné činnosti a vnikání na jeho pozemek, by mělo být shledáno beztrestným, a to ve smyslu ustanovení o nutné obraně či krajní nouzi, posuzoval případ odvolací soud a odvolání zamítl.

Obviněný se následně dovolal k Nejvyššímu soudu, který po prostudování věci, neshledal dovolání za opodstatněné. Z odůvodnění Nejvyššího soudu vyplynulo, že **v případě, kdy obviněný F. M. umístil pod podlahu dřevěné kůlny, která však nebyla dostatečně zabezpečena dveřmi s funkčním zamykatelným mechanismem, jež se nacházela na jeho pozemku, nástražný výbušný systém způsobilý přivodit újmu na zdraví, nelze jeho jednání považovat za jednání v nutné obraně či krajní nouzi, vzhledem k tomu, že v době instalace zařízení nebyly splněny podmínky aplikace uvedených ustanovení, ze strany poškozeného J. P. se nejednalo o útok, který bezprostředně hrozil nebo trval, ani nebylo odvráceno nebezpečí bezprostředně hrozící zájmu chráněnému trestním zákonem.**⁴¹

---

⁴¹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky: *Nástražný výbušný systém. (6 Tdo 66/2007)*. ASPI, 2008.

4. Nutná obrana v jiných zemích

Zpravidla každá civilizovaná země má ve svých zejména trestních předpisech stanoveny okolnosti, které vylučují protiprávnost určitého druhu jednání ve vztahu k odvracení útoků na zákonem deklarovaná práva občanů. Jsou to sebeobranná jednání proti útokům na tělesnou integritu, majetek, svobodu, čest popř. státní zřízení. Ne v každém státě jsou takovéto okolnosti nazývány stejně jako v České republice. I když se tyto okolnosti vylučující protiprávnost v některé jiné zemi nazývají jinak, než v té naší, smyslem je jeden společný zájem, a to zájem na ochraně občanů popř. státního zřízení před protiprávním jednáním jiných osob nerespektujících společenské a zejména právní normy nastavené v tom či jiném státě. O tom, jak jsou v některých jiných zemích definovány okolnosti vylučující protiprávnost, bude následující text.

4.1. Slovensko

Na Slovensku je nutná obrana v § 25 trestního zákona uvedena takto:

„Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvajícím útok na zájem chráněný tímto zákonem, není trestným činem.

Nejde o nutnou obranu, byla-li obrana zcela zjevně nepřiměřená útoku, zejména jeho způsobu, místu a času, okolnostem vztahujícím se k osobě útočníka nebo k osobě obránce.

Ten, kdo odvrací útok způsobem uvedeným odstavci 2, nebude trestně odpovědný, pokud jednal v silném rozrušení způsobeném útokem, zejména v důsledku zmatku, strachu nebo úleku.

Pokud se někdo vzhledem k okolnostem případu mylně domnívá, že útok hrozí, nevylučuje to trestní odpovědnost za čin spáchaný z nedbalosti, pokud omyl spočívá v nedbalosti.“⁴²

Tato úprava, jak je zřejmé z prvních dvou odstavců, vychází částečně z našeho předchozího společného působení v jednom státním celku. Výrazně se však liší v dalších dvou odstavcích a zejména v odstavci třetím. Zde je vyloučena trestní odpovědnost jednatelky osoby, která na straně jedné jedná způsobem zcela zjevně nepřiměřeným způsobu, místu a času, okolnostem vztahujícím se k osobě útočníka nebo osobě obránce, čímž vybočí z mezí nutné obrany, ale na straně druhé jedná v silném rozrušení způsobeném útokem, zejména v důsledku zmatku, strachu nebo úleku. Pozitivní vidím zejména to, že si zákonodárce plně uvědomuje skutečnosti související s psychickým stavem obránce, který se do silného rozrušení dostal pouze a jen v důsledku protiprávního jednání druhé osoby. Myslím si, že toto je zcela zásadní a je politováníhodné, že s obdobnou úpravou v našem trestním zákoně není počítáno, i když byla navrhována.

---

⁴² Institut pro kriminologii a sociální prevenci [online]: *Slovenský trestní zákon*. Praha, 2006. Samostatně neprodejné. ISBN 80-7338-055-2. Dostupné na <http://www.ok.cz/iksp/publikace.html>

4.2. Slovinsko

Podle slovinského trestního práva je definována okolnost vylučující protiprávnost takto:

„Čin jinak trestný, byl-li spáchán za okolností vylučujících protiprávnost, není trestným činem“⁴³

Nutná obrana je ve slovinském trestním zákoně stanovena v § 11 v následujícím znění:

„Obrana, která je zcela nezbytná k tomu, aby pachatel odvrátil bezprostřední a protiprávní útok vedený proti němu či proti jiné osobě.

V případě, že pachatel svým jednáním překročí meze nutné obrany, může to být důvodem ke zmírnění trestu, a pokud se takového jednání dopustil v důsledku silného rozrušení nebo strachu vyvolaného útokem, lze od potrestání upustit“

Ve slovinském trestním právu je pravděpodobně problematika spojená s nutnou obranou, stejně jako v České republice, dále upravována a její podmínky rozebírány v předmětných a problematice se týkajících judikátech. Z definice nutné obrany ve slovinském trestním zákoně je již na první pohled zřejmé, že ten, kdo svým obranným jednáním vybočí z mezí nutné obrany, byť v důsledku silného rozrušení nebo strachu vyvolaným útokem, nebude zbaven trestní odpovědnosti, ale bude možno upustit od jeho potrestání. To znamená, že sice nebude možná potrestán, ale odsouzen bude. Pravděpodobně bude muset nahradit i vzniklou škodu popř. nahradit lékařské či jiné náklady spojené se vzniklou újmou na zdraví osobě, která obranné jednání iniciovala.

---

⁴³ Institut pro kriminologii a sociální prevenci [online]: *Slovinský trestní zákon*. Praha, 2005. Samostatně neprodejné. ISBN 80-7338-037-4. Dostupné na <http://www.ok.cz/iksp/publikace.html>

4.3. Nizozemí

Nutná obrana je v nizozemském trestním zákoně stanovena v § 41 v následujícím znění:

„Osoba, která spáchala trestný čin v nutné obraně vlastního či cizího života, cti nebo majetku před okamžitým, protizákonným napadením, není trestně odpovědná.

Překročení mezí nutné obrany a sebeobraný není trestné, jestliže bylo přímým následkem silného pohnutí mysli způsobeného protizákonným napadením.⁴⁴

Ze znění definice nutné obrany v nizozemském trestním zákoně je na první pohled zřejmé, stejně tak jako ze znění ve slovenském trestním zákoně, že prvořadým záměrem zákonodárce je podstatné přenesení odpovědnosti na hlavu osoby, proti níž bylo obranné jednání vedeno v důsledku jejího protiprávního jednání, jehož přímým následkem bylo vyvolání silného psychického rozrušení na straně obránce, v jehož důsledku následně došlo k vybočení z mezí nutné obrany. Dle mého názoru je to cesta, stejně jako na Slovensku, správným směrem.

---

⁴⁴ Institut pro kriminologii a sociální prevenci [online]: *Nizozemský trestní zákon*. Praha, 2006. Samostatně neprodejně. ISBN 80-7338-054-4. Dostupné na <http://www.ok.cz/iksp/publikace.html>

4.4. Německo

Nutná obrana je v německém trestním zákoně stanovena v § 32 v následujícím znění:

„Kdo se dopustí činu v nutné obraně, nejedná protiprávně. Nutná obrana je obrana, jež je nutná k odvrácení přímo hrozícího útoku namířeného proti vlastní nebo druhé osobě.“⁴⁵

Pro přezkoumávání jednání v nutné obraně uvádí německá judikatura následující schéma:

1. Situace nutné obrany

- a) útok
- b) zájem chráněný právem, u jehož ochrany je možno použít nutnou obranu
- c) současnost útoku
- d) protiprávnost útoku

2. Jednání v nutné obraně

- a) vhodné k obraně a namířené proti právem chráněným zájmům útočníka
- b) potřebnost obrany
- c) přiměřenost obrany

3. Subjektivní prvek vylučující protiprávnost

- a) subjektivní vědomí obránce, že zamezuje trestnému činu

V německém trestním zákoně je ustanovení o nutné obraně v § 32 velice strohé a samotné posuzování jednání v nutné obraně se řídí převládajícím právním míněním v komentářích, judikaturách, nálezech a stanoviscích soudů. Vzhledem k tomu, že naše současná úprava nutné obrany je převážně převzata

---

⁴⁵ Německý trestní zákoník [online]: *Zveřejněné znění z 13. Listopadu 1998* (sbírka zákonů I s. 3322). Dostupné na <http://www.gesetze-im-internet.de/stgb/BJNR001270871.html>

z té německé, nelze se divit její strohé a nedostatečné úpravě v trestním zákoně.

Nutná obrana podle německého trestního zákona předpokládá, stejně jako u nás, současný protiprávní útok na vlastní osobu nebo na někoho jiného. Může tedy být provedena ve prospěch jakékoli třetí osoby (zde je označována za pomoc v nouzi). Judikatura následně toto doplňuje tak, že se nemusí jednat pouze o útok namířený proti životu a zdraví, ale vedle tohoto i o útok na svobodu, vlastnictví, čest, domovní právo, majetek a popř. i na noční klid.

4.5. Malta

Okolnosti vylučující protiprávnost v maltském trestním právu, stejně tak jako v jiných zemích, vyplývají z trestního zákona.

V ustanovení § 223 maltského trestního zákona jsou uvedeny případy, kdy je vyloučena protiprávnost usmrcení či způsobení újmy na zdraví:

„Nejedná se o trestný čin, pokud je usmrcení či způsobení újmy na zdraví nařízeno či dovoleno zákonem nebo k tomu oprávněným orgánem, anebo k němu dojde ve stavu skutečné nouze buď v rámci nutné sebeobrany, nebo v rámci nutné obrany jiné osoby.“⁴⁶

Základní důsledky vyloučení protiprávnosti zákonodárce výslovně stanovuje, že se **nejedná se o trestný čin**.

K úspěšné obraně proti obvinění z vraždy nebo ublížení na zdraví musejí být splněny tři důležité podmínky. Hrozící nebezpečí, jež má ospravedlnit usmrcení či způsobení újmy na zdraví, musí být:

- a) protiprávní
- b) vážné
- c) neodvratné

Neodvratnost znamená, že nebezpečí musí být náhlé, bezprostřední a nepochybné.

Případy skutečné nouze jsou uvedeny v ustanovení § 224 a patří mezi ně:

- a) dojde-li k usmrcení či způsobení újmy na zdraví v nočních hodinách při zabraňování zlodějně či narušení plotů, zdí či vchodových dveří domu či obývaného bytu anebo jejich příslušenství, v přímém či nepřímém spojení s takovým domem či bytem
- b) dojde-li k usmrcení či způsobení újmy na zdraví při obraně před osobou dopouštějící se krádeže či loupeže s použitím násilí, nebo pokusu takové krádeže či loupeže
- c) dojde-li k usmrcení či způsobení újmy na zdraví ve stavu bezprostřední nouze při obraně vlastní integrity či integrity jiné osoby

Jsou i další případy, kdy je osoba zproštěna trestní odpovědnosti. U těchto důvodů však maltský zákonodárce neužívá výraz „vyloučení

---

⁴⁶ Institut pro kriminologii a sociální prevenci [online]: *Maltský trestní zákon*. Praha, 2007. Samostatně neprodejně. ISBN 952-5333-22-1. Dostupné na <http://www.ok.cz/iksp/publikace.html>

protiprávnosti“, což naznačuje, že i když dojde ke zproštění odpovědnosti, trestný čin byl spáchán. Maltský zákonodárce zvolil použití výrazu „námitky“.

Mezi takovéto námitky podle maltského práva patří:

a) Nedostatek věku

Zde je nutné poznamenat, že místo nezletilých mohou být trestně odpovědní jejich rodiče, jestliže je dokázáno, že se stal tvrzený skutek. Soud oprávněn uložit rodičům povinnost dohlížet na chování nezletilého pod hrozbou trestem v případě nesplnění. Dále je třeba zmínit, že pokud lze za skutek spáchaný nezletilým uložit pokutu, může soud uložit tento trest rodičům. Tato skutečnost jasně ukazuje, že zproštění nezletilých trestní odpovědnosti neznamená totéž jako skutečnost, že se trestný čin nestal.⁴⁷

Toto považuji za velice zásadní věc a je na zamyšlení našich zákonodárců, zda by nebylo vhodné, v podobném duchu, zavést podobnou úpravu i v našem trestním zákoně.

b) Nepříčetnost

c) Fyzické či duševní donucení

d) Skutkový omyl

Skutkový omyl, který je podstatný a neodvratný, může představovat námitku proti trestnímu obvinění a vést až ke zproštění trestní odpovědnosti.

e) Nepředvídatelná událost

Nepředvídatelná událost vede k úplnému zproštění trestní odpovědnosti.

---

⁴⁷ Institut pro kriminologii a sociální prevenci [online]: *Maltský trestní zákon*. Praha, 2007. Samostatně neprodejné. ISBN 952-5333-22-1. Dostupné na <http://www.ok.cz/iksp/publikace.html>

5. Výzkum na téma: názory a vědomí občanů ČR na téma nutná obrana a automatická obránná zařízení

5.1. Cíl výzkumu

Cílem mého výzkumu je získání informací o názorech a vědomostech občanů České republiky k problematice nutné obrany. Výzkum se bude zároveň týkat i názorů občanů na instalaci automatických a obranných zařízení. Pro získávání informací jsem zvolil metodu dotazníku.

Vzhledem k tomu, že jsem nechtěl, aby vyplňování dotazníku respondenty časově zatěžovalo více než je nutné, vytvořil jsem dotazník s uzavřenými otázkami. Dotazník byl vytisknut v počtu 200 kusů. První část dotazníků v počtu 150 kusů jsem zanesl do soukromé finanční společnosti se zaměstnanci v různých věkových kategoriích a s různým stupněm dosaženého vzdělání. Druhou část dotazníků jsem zanesl do soukromé stavební firmy se zaměstnanci v různých věkových kategoriích a převážně nižším stupněm dosaženého vzdělání.

Ze zpětně obdržených a vyplněných dotazníků, v celkovém počtu 178, jsem následně náhodně vybral 100 dotazníků, ze kterých byl proveden výzkum k dané problematice.

5.2. Hypotézy

Pro práci byly vymezeny tři hypotézy, které měly být následně výzkumem potvrzeny nebo vyvráceny.

Hypotéza č. 1 - většina občanů České republiky není dostatečně znalá problematiky na téma nutná obrana

Tuto hypotézu jsem záměrně zvolil z toho důvodu, že často na veřejnosti slyším názory občanů různých věkových kategorií k tématu sebeobrany. Tento názor je převážně takový, že obránce má malá práva a možnosti se bránit, a když k obraně dojde a je ublíženo útočnickovi, tak to obránce odskáče trestním postihem. Protože si osobně myslím, že takovéto názory zaznívají z úst osob, které nejsou dostatečně znalé problematiky, rozhodl jsem se ověřit výzkumem, jak to je ve skutečnosti se znalostmi občanů na téma nutná obrana.

Hypotéza č. 2 - útočník by měl nést všechna rizika v souvislosti se svým protiprávním jednáním

K této hypotéze mě přivedl můj osobní názor na způsob náhrady škody nebo újmy na zdraví útočnickovi v případě, že obránce vybočil z mezí nutné obrany a použil obranu zcela zjevně nepřiměřenou. Osobně si totiž myslím, že by nebylo radno vyzkoušet v praxi způsob, kdy by veškerou škodu nebo náklady spojené s újmou způsobenou útočnickovi obráncem, tedy tomu, kdo v prvopočátku protiprávní stav vyvolal, nesl právě útočník (vyjma obrany domnělé).

Hypotéza č. 3 - občané by uvítali, aby byly dány jasné podmínky pro instalaci zabezpečovacích a obranných zařízení

Tato hypotéza je z mého pohledu velice aktuální. Jedná se mi o názor občanů na to, zda by bylo vhodné, kdyby zákon vymezoval, jaká zařízení pro ochranu majetku mohou použít. Zákon do současné doby žádným způsobem tuto problematiku nijak neupravoval.

5.3. Dotazník

DOTAZNÍK NA TÉMA NUTNÁ OBRANA A AUTOMATICKÁ OBRANNÁ ZAŘÍZENÍ

(Nehodící se škrtněte)

1) Znáte pojem NUTNÁ OBRANA z trestního zákona?

ANO – NE

2) Je Vám známo, že zákon umožňuje aktivní obranu před úmyslným protiprávním jednáním?

ANO – NE

3) Zažil(a) jste již situaci, kdy byl bezprostředně ohrožen Váš život, zdraví nebo majetek?

ANO – NE

4) Znáte podmínky nutné obrany, které zákon vyžaduje?

ANO – NE

5) Dovedete vysvětlit pojem PŘÍMO HROZÍCÍ ÚTOK?

ANO – NE

6) Dovedete vysvětlit pojem TRVAJÍCÍ ÚTOK?

ANO – NE

7) Myslíte si, že by zákon měl zohledňovat, z hlediska posuzování přiměřenosti obrany, silné rozrušení bránící se osoby způsobené protiprávním jednáním druhé osoby?

ANO - NE

8) Mělo by být, dle Vašeho názoru, při posuzování přiměřenosti obrany, přihlíženo, zda se v osobě útočníka jednalo o dítě nebo dospělého člověka?

ANO -NE

- 9) Mělo by být, dle Vašeho názoru, při posuzování přiměřenosti obrany, přihlíženo, zda se v osobě útočníka jednalo o osobu duševně narušenou nebo osobu příčetnou?

ANO – NE

- 10) Souhlasíte s názorem, že útočník by měl nést všechna rizika spojená s jeho protiprávním jednáním v souvislosti s jemu způsobenou újmou na životě, zdraví nebo majetku?

ANO – NE

ANO - NE

- 11) Myslíte si, že dítě může ohrozit Váš život, zdraví nebo majetek stejně závažným způsobem jako dospělá osoba?

ANO - NE

- 12) Měl by zákon upravovat instalaci automatických obranných zařízení proti neoprávněným vniknutím do objektů?

ANO - NE

- 13) Je potřeba, aby zákon jasně definoval, jaká automatická obranná zařízení lze v konkrétních případech použít?

ANO - NE

- 14) Považuji za nutné, aby o použitém druhu automatického obranného zařízení a jeho instalaci, rozhodovala Policie ČR.

ANO - NE

- 15) Považuji za nutné, aby o instalovaných automatických obranných zařízeních vedla evidenci Policie ČR.

ANO - NE

- 16) Případná evidence automatických obranných zařízení musí být přístupná všem složkám integrovaného záchranného systému.

ANO – NE

17) Je potřeba, aby zákon zvláštním způsobem vymezoval druh a způsob použití automatických obranných zařízení.

ANO -NE

18) Používání automatických obranných zařízení zásadně neschvaluji a toto by mělo být zákonem zakázáno.

ANO - NE

19) Měl by být, dle Vašeho názoru objekt, ve kterém je automatické obranné zařízení nainstalováno, dostatečně zajištěn proti vniknutí?

ANO - NE

20) Mělo by být na objektu, ve kterém je automatické obranné zařízení nainstalováno, upozornění např. „POZOR – OBJEKT JE CHRÁNĚN PROTI VNIKNUTÍ“?

ANO - NE

21) Měl by být, dle Vašeho názoru, pozemek, na kterém je objekt s instalovaným automatickým zařízením, dostatečně zajištěn proti nepovolanému vniknutí např. dostatečným oplocením?

ANO – NE

Poznámka:

Automatické obranné zařízení – zařízení, které si např. nainstalujete do své rekreační chaty proti pachatelům vloupání. Zařízení spustí při vniknutí pachatele do objektu, a podle druhu, bude působit na jeho život, zdraví, majetek, svobodu pohybu apod..

Nutná obrana – je zákonem nazývána jako čin jinak trestný (za normálních okolností by jednání bylo kvalifikováno jako trestný čin), kterým se lze bránit proti úmyslným útokům druhých osob na život, zdraví, majetek popř. svobodu.

Dítě – osoba v rozmezí 1 – 18 let

Děkuji za Váš čas, který jste vyplnění dotazníku věnovali.

5.4. Výsledky výzkumu

Otázka č. 1

Znáte pojem NUTNÁ OBRANA z trestního zákona?

Odpověď	Počet odpovědí	Počet procent
Ano	46	46 %
Ne	54	54 %

Otázka č. 2

Je Vám známo, že zákon umožňuje aktivní obranu před úmyslným protiprávním jednáním?

Odpověď	Počet odpovědí	Počet procent
Ano	91	91 %
Ne	9	9 %

Otázka č. 3

Zažil(a) jste již situaci, kdy byl bezprostředně ohrožen Váš život, zdraví nebo majetek?

Odpověď	Počet odpovědí	Počet procent
Ano	63	63 %
Ne	37	37 %

Otázka č. 4

Znáte podmínky nutné obrany, které zákon vyžaduje?

Odpověď	Počet odpovědí	Počet procent
Ano	12	12 %
Ne	88	88 %

Otázka č. 5

Dovedete vysvětlit pojem PŘÍMO HROZÍCÍ ÚTOK?

Odpověď	Počet odpovědí	Počet procent
Ano	12	12 %
Ne	88	88 %

Otázka č. 6

Dovedete vysvětlit pojem TRVAJÍCÍ ÚTOK?

Odpověď	Počet odpovědí	Počet procent
Ano	12	12 %
Ne	88	88 %

Otázka č. 7

Myslíte si, že by zákon měl zohledňovat, z hlediska posuzování přiměřenosti obrany, silné rozrušení bránící se osoby způsobené protiprávním jednáním druhé osoby?

Odpověď	Počet odpovědí	Počet procent
Ano	82	82 %
Ne	18	18 %

Otázka č. 8

Mělo by být, dle Vašeho názoru, při posuzování přiměřenosti obrany, přihlíženo, zda se v osobě útočníka jednalo o dítě nebo dospělého člověka?

Odpověď	Počet odpovědí	Počet procent
Ano	46	46 %
Ne	54	54 %

Otázka č. 9

Mělo by být, dle Vašeho názoru, při posuzování přiměřenosti obrany, přihlíženo, zda se v osobě útočníka jednalo o osobu duševně narušenou nebo osobu přičetnou?

Odpověď	Počet odpovědí	Počet procent
Ano	5	5 %
Ne	95	95 %

Otázka č. 10

Souhlasíte s názorem, že útočník by měl nést všechna rizika spojená s jeho protiprávním jednáním v souvislosti s jemu způsobenou újmou na životě, zdraví nebo majetku?

Odpověď	Počet odpovědí	Počet procent
Ano	96	96 %
Ne	4	4 %

Otázka č. 11

Myslíte si, že dítě může ohrozit Váš život, zdraví nebo majetek stejně závažným způsobem jako dospělá osoba?

Odpověď	Počet odpovědí	Počet procent
Ano	64	64 %
Ne	36	36 %

Otázka č. 12

Měl by zákon upravovat instalaci automatických obranných zařízení proti neoprávněným vniknutím do objektů?

Odpověď	Počet odpovědí	Počet procent
Ano	83	83 %
Ne	17	17 %

Otázka č. 13

Je potřeba, aby zákon jasně definoval, jaká automatická obranná zařízení lze v konkrétních případech použít?

Odpověď	Počet odpovědí	Počet procent
Ano	79	79 %
Ne	21	21 %

Otázka č. 14

Považuji za nutné, aby o použitém druhu automatického obranného zařízení a jeho instalaci, rozhodovala Policie ČR.

Odpověď	Počet odpovědí	Počet procent
Ano	36	36 %
Ne	64	64 %

Otázka č. 15

Považuji za nutné, aby o instalovaných automatických obranných zařízeních vedla evidenci Policie ČR.

Odpověď	Počet odpovědí	Počet procent
Ano	65	65 %
Ne	35	35 %

Otázka č. 16

Případná evidence automatických obranných zařízení musí být přístupná všem složkám integrovaného záchranného systému.

Odpověď	Počet odpovědí	Počet procent
Ano	98	98 %
Ne	2	2 %

Otázka č. 17

Je potřeba, aby zákon zvláštním způsobem vymezoval druh a způsob použití automatických obranných zařízení.

Odpověď	Počet odpovědí	Počet procent
Ano	79	79 %
Ne	21	21 %

Otázka č. 18

Používání automatických obranných zařízení zásadně neschvaluji a toto by mělo být zákonem zakázáno.

Odpověď	Počet odpovědí	Počet procent
Ano	0	0 %
Ne	100	100 %

Otázka č. 19

Měl by být, dle Vašeho názoru objekt, ve kterém je automatické obranné zařízení nainstalováno, dostatečně zajištěn proti vniknutí?

Odpověď	Počet odpovědí	Počet procent
Ano	100	100 %
Ne	0	0 %

Otázka č. 20

Mělo by být na objektu, ve kterém je automatické obranné zařízení nainstalováno, upozornění např. „POZOR – OBJEKT JE CHRÁNĚN PROTI VNIKNUTÍ“?

Odpověď	Počet odpovědí	Počet procent
Ano	45	45 %
Ne	55	55 %

Otázka č. 21

Měl by být, dle Vašeho názoru, pozemek, na kterém je objekt s instalovaným automatickým zařízením, dostatečně zajištěn proti nepovolanému vniknutí např. dostatečným oplocením?

Odpověď	Počet odpovědí	Počet procent
Ano	97	97 %
Ne	3	3 %

Závěr

Nutná obrana je právem jednou z nejvýznamnějších okolností vylučující protiprávnost. Každý z nás může využít tohoto institutu v zájmu ochrany zákonem zaručených práv a svobod. Vzhledem k tomu, že situace, kdy je třeba jednat v nutné obraně, může nastat prakticky v jakoukoliv denní či noční dobu, na veřejném místě i v soukromí, považuji za nutné, aby každý občan (potencionální oběť trestného činu) věděl alespoň to nejpodstatnější, čeho se jednání v nutné obraně týká. Byl bych ze srdce rád, kdyby k tomuto účelu mohla posloužit i tato práce, ve které jsem se snažil obsáhnout to nejpodstatnější, zejména vymezení rizika související s obranným jednáním a dále nastínit čtenáři svůj osobní názor na to, jakým směrem by se mohl tento institut dále vyvíjet.

Vyhodnotit a správně posoudit lidské jednání, zda bylo činěno v mezích nutné obrany, není vždy jednoduché a toto bude i nadále ležet na bedrech orgánů činných v trestním řízení. Doufejme, že policejní útvary a státní zastupitelství budou mít dostatek fundovaných odborníků znalých problematiky, kteří již v samotném prvopočátku dokážou situaci obranného jednání správně vyhodnotit, aby tak nemusel po několikaletých peripetiích činit až Nejvyšší soud. Bohužel je v současné době vidět určitá nejednotnost v rozhodování o nutné obraně, patrná z některých vydaných rozsudků soudců jednotlivých soudů. Přejme si, aby k takovýmto zcela odlišným názorům na věc mezi našimi nezávislými soudci v budoucnu již nedocházelo, neboť v občanovi, o kterého jde v první řadě, to může vyvolávat určité negativní emoce nad tím, jak to v této zemi chodí.

Snažil jsem se rovněž poukázat na psychické faktory, které mohou ovlivňovat jednání bránící se osoby v souvislosti s vyvolaným protiprávním stavem. Jsem toho názoru, že by k těmto faktorům měl následně přihlížet orgán činný v trestním řízení, který situaci vyhodnocuje. Zároveň mě velice mrzí, že nedošlo v tomto duchu k úpravě institutu nutné obrany v připravované novele trestního zákona.

Provedeným výzkumem v praktické části práce byly potvrzeny postupně všechny tři stanovené hypotézy.

Potvrzením první hypotézy se bohužel naplnil předpoklad, že většina občanů České republiky není dostatečně znalá problematiky nutné obrany. Možná je to důvod k zamyšlení pro odborníky na prevenci, aby se při své činnosti nezapomněli ubírat i tímto směrem. Možná je to signál pro média, aby svého diváka upoutala nejen duchaplnými seriály, ale i tématem, ze kterého by mohl čerpat informace skutečně potřebné ke svému každodennímu bytí.

Potvrzením druhé hypotézy se zároveň potvrdil i můj osobní názor na to, že by nebylo radno v praxi vyzkoušet způsob, kdy by veškerou škodu nebo náklady spojené s újmou způsobenou útočnickovi obráncem, tedy tomu, kdo v prvopočátku protiprávní stav vyvolal, nesl právě útočník a to i v případě, že by obránce vybočil z mezí nutné obrany a použil obranu zcela zjevně nepřiměřenou. Toto by se samozřejmě netýkalo případů, ve kterých jde o nutnou obranu domnělou. Jsem rád, že se s tímto názorem ztotožňuje drtivá většina respondentů.

Potvrzením třetí hypotézy je dáván jasný signál zákonodárci k tomu, že by se mohl začít zabývat problematikou instalace zabezpečovacích a obranných zařízení, která není doposud žádným způsobem upravována.

V samotném závěru si dovoluji zmínit ještě jednu, pro mě, dosti nepochopitelnou a zarážející věc, kterou jsem vůbec nepředpokládal v době, kdy jsem se rozhodoval problematikou nutné obrany podrobněji zabývat. Policie, státní zastupitelství, soudy a další instituce k tomu pověřené, vedou nepřehledné množství statistických údajů k více či méně závažným událostem, ale k tak závažné problematice, kterou nutná obrana bezesporu je, není nikde ani zmínka. Je snad nutná obrana méně důležité téma než ta, která jsou statisticky vedena (statistika nehodovosti, sebevražd atd.)? Myslím si, že ne a doufám, že se jednoho dne nutná obrana ve statistikách objeví.

Seznam použité literatury:

Monografie:

1. **HEJDA, J. a kolektiv:** *Vybraná témata kriminalistiky a trestního práva.* Vysoká škola ekonomická v Praze: Oeconomica, 2007. ISBN 978-80-245-1163-4
2. **JELÍNEK, J., SOVÁK, Z.:** *Trestní zákon.* Praha: Linde, 2000. ISBN 80-7201-259-2
3. **KUCHTA, J.:** *Nutná obrana.* Brno: Masarykova univerzita, 1999. ISBN 80-210-2198-5
4. **NOVOTNÝ, F.:** *Právo na sebeobranu.* Praha: LexisNexis CZ, 2006. ISBN 80-86920-10-0
5. **NOVOTNÝ, O., DOLENSKÝ, A., JELÍNEK, J., VANDUCHOVÁ, M.:** *Trestní právo hmotné.* Praha: Codex, 1997. ISBN 80-85963-24-8
6. **PÚRY, F., DRAŠTÍK, A.:** *Soubor trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR.* Sešit č. 29. Praha C. H. Beck, 2006. ISSN 1214-592
7. **SOLNAŘ, V.:** *Základy trestní odpovědnosti.* Praha: Academia, 1972. 508-21-875
8. **SOLNAŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D.:** *Základy trestní odpovědnosti.* Praha: Orac, 2004. ISBN 80-86199-74-6
9. **SPURNÝ, J.:** *Psychologie násilí.* Praha: Eurounion, 1996. ISBN 80-85858-30-4
10. **ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S.:** *Trestní zákon – Komentář.* Vydání 6. Praha, C. H. Beck, 2004. ISBN 80-7179896-7

Ostatní literatura:

11. Časopis Státní zastupitelství: *Nutná obrana v současném pojetí.* Praha: LexisNexis CZ, 2008. ISSN 1801-6006
12. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky: *K intenzivnímu excesu (5 Tdo 162/2007).* ASPI, 2008.
13. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky: *Nástražný výbušný systém. (6 Tdo 66/2007).* ASPI, 2008.
14. Zákon č. 140/1961 Sb.: *Trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.*
15. Zákon č. 283/1991 Sb.: *O Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.*

Elektronické zdroje:

16. Institut pro kriminologii a sociální prevenci [online]: *Slovenský trestní zákon.* Praha, 2006, samostatně neprodejné, ISBN 80-7338-055-2. Dostupné na <http://www.ok.cz/iksp/publikace.html>

17. Institut pro kriminologii a sociální prevenci [online]: *Slovinský trestní zákon*. Praha, 2005, samostatně neprodejné, ISBN 80-7338-037-4. Dostupné na <http://www.ok.cz/iksp/publikace.html>
18. Institut pro kriminologii a sociální prevenci [online]: *Nizozemský trestní zákon*. Praha, 2006, samostatně neprodejné, ISBN 80-7338-054-4. Dostupné na <http://www.ok.cz/iksp/publikace.html>
19. Institut pro kriminologii a sociální prevenci [online]: *Maltský trestní zákon*. Praha, 2007, samostatně neprodejné, ISBN 952-5333-22-1. Dostupné na <http://www.ok.cz/iksp/publikace.html>
20. Německý trestní zákoník [online]: *Zveřejněné znění z 13. Listopadu 1998* (sbírka zákonů I s. 3322). Dostupné z <http://www.gesetze-internet.de/stgb/BJNR001270871.html>
21. Poslanecká sněmovna České republiky [online]: *Návrh rektifikační komise k novele trestního zákona*. Dostupné: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&T=744>
22. Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb. [online]: *Vyhlášení Listiny základních práv a svobod*. Dostupné z <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&T=744>